

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Bakının
yayda
ciddiləşən
su dərdi
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 18 iyun 2025-ci il Çərşənbə № 103 (8713) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Bakı "İbrahim sazişləri" ni imzalamağı təxirə salır

Səbəb təkçə regionda alovlanan münaqişə deyil

yazısı səh.8-də

Prezidentdən Fələstinlə bağlı qəti mövqe

yazısı səh.6-da

BMT Təhlükəsizlik Şurasında müsəlman ölkə

yazısı səh.10-da

Ateistlərin sayı sürətlə artır - Azərbaycanca vəziyyət...

yazısı səh.7-də

Bakıdan Güney Azərbaycanla bağlı mesaj

yazısı səh.5-də

Türkiyə səfirindən xəbərdarlıq

yazısı səh.4-də

Azərbaycanın avtomobil sənayesi niyə "tormoz"a düşüb?

yazısı səh.11-də

Cənub sərhədlərində radiasiya təhlükəsi

yazısı səh.13-də

Artıq pul olsa qızıl, yoxsa ev alaq?

yazısı səh.14-də

Ölkədə əsəb xəstələrinin sayında kəskin artım

yazısı səh.13-də

Bu halda Bakı neftinin qiyməti üçrəqəmli olacaq

yazısı səh.12-də

Azad Qarabağda "Son zəng"lər çalındı - Xankəndi və Xocalıda...

yazısı səh.15-də

"ZƏNGƏZURUN PATRON"U AZƏRBAYCAN OLUR - SENSASİON TƏHLİL

Dəhlizin açılmasının qarşısını almaqla öyünən İranın İsrailə müharibəyə sürüklənməsi Ermənistanda panika yaradıb - əslində nə baş verir?

yazısı səh.4-də

Kim kimi yordu - İran, yoxsa İsrail?

Nə Tel-Əviv, nə də Tehran geri çəkilmək niyyətində deyil, vəziyyət daha gərgin fazaya keçə bilər

yazısı səh.9-da

Köhnə müxalifət siyasətdən çəkilir, bəs Əli Kərimli?

yazısı səh.7-də

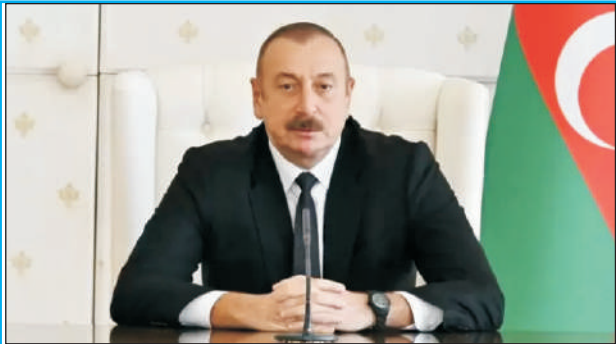
Paşinyan yenə Rusiyadan qorxmağa başlayıb

yazısı səh.5-də

Səməd Seyidov: "Azərbaycan heç bir halda ortaya ağılaşmaz ambisiyalar qoymur"

yazısı səh.10-da

Prezident pensiyalar haqqında qanuna dəyişiklik etdi

Prezident İlham Əliyev “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna dəyişikliyi təsdiq edib. Pensiyaçıların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün pensiya təminatı sistemi təkmilləşdirilir. Belə ki, uşaqlara görə güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası olan şəxslərin erkən pensiyası üçün 5 il ərzində ödənilən məbləği, hipovizqanizm xəstəliyinə tutulan şəxslərin (liliputların) və fizioloji mütənasibliyi pozulmuş cırdanboy şəxslərin erkən pensiyası üçün 20 il ərzində ödənilən məbləği, orqanizmin funksiyalarının 81-100% pozulmasına görə və ya 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxsə, habelə ahıllara (yaşı 70-ə çatmış şəxslərə) qulluq dövrünün sığorta stajına daxil edilməsi ilə əlaqədar güzəştlərin qazanılmış pensiya kapitalına əsasən formalaşan məbləği üzrə əmək pensiyası ödənişinin maliyyə mənbəyi kimi dövlət büdcəsi müəyyən olunacaq.

Qaydanın tətbiqi 2025-ci il yanvarın 1-dən nəzərdə tutulur.

Həmçinin Azərbaycanda mülki aviasiyada uçuş və uçuş-sınaq heyətində işləyən şəxslərin sığorta stajlarının hesablanması qaydasının müəyyənləşdirilməsi Nazirlər Kabinetinə (NK) həvalə edilib.

Bu şənbə rəsmi iş günüdür

Azərbaycanda iyunun 21-i şənbə günü olmasına baxmayaraq, rəsmi iş günüdür. Bu, baş nazir Əli Əsədovun imzaladığı qərarla öz əksini tapıb.

Belə ki, iş və istirahət günlərinin ardıcılığını təmin etmək üçün 27 iyun iş günü ilə 21 iyun istirahət

gününün yerləri dəyişdirilib.

Beləliklə, 21 iyun şənbə günü olsa da, iş günü, 26, 27, 28 (şənbə) və 29 (bazar) iyun tarixləri isə qeyri-ış günləridir.

Qeyd edək ki, 26 iyun ölkəmizdə Silahlı Qüvvələr Günü kimi qeyd olunur.

4 ayda bu qədər üçəm doğulub

Yanvar-aprel aylarında 31462 doğulan körpə qeydə alınıb.

Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi (DSK) məlumat yayıb.

Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri tərəfindən cari ilin yanvar-aprel aylarında

31462 doğulan körpə qeydə alınıb və ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə bu göstərici azalaraq 10,0-dan 9,4-ə düşüb.

Doğulan körpələr arasında oğlan uşaqlarının xüsusi çəkisi 53,4 faiz, qız uşaqlarının xüsusi çəkisi isə 46,6 faiz olub. Doğulan körpələrdən 1000-i əkiz, 42-si isə üçəm olub.

Azərbaycanda hər gün neçə adam ölür?

Bu ilin yanvar-aprel aylarında ölkədə 20 min 535 ölüm halı qeydə alınıb.

Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, 2024-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər min nəfərinə bu göstərici azalaraq 6,2-dən 6,1-ə düşüb. Ölkə əhalisinin sayı ilin əvvəlindən

dən 11338 nəfər və ya 0,1 faiz artaraq 2025-ci il may ayının 1-i vəziyyətinə 10 milyon 236 min 227 nəfərə çatıb.

Ölkə əhalisinin 54,4 faizini şəhər, 45,6 faizini kənd sakinləri, 49,8 faizini kişilər, 50,2 faizini isə qadınlar təşkil edir.

Azərbaycana radiasiya təhlükəsi varmı?

İsrail-İran münaqişəsi regionda geosiyasi tarazılığın pozulmasına səbəb olub. Lakin regional təhlükəsizliyə yaranmış təhdid yalnız bu iki ölkə ilə məhdudlaşmır. Münaqişənin mümkün genişlənməsi və nüvə obyektlərinin hədəf alınması ətraf ölkələr, o cümlədən Azərbaycan üçün potensial radiasiya risklərini gündəmə gətirir.

Radiasiya Problemləri İnstitutunun baş direktoru, professor İslam Mustafayev Modern.az-a bildirib ki, hazırkı vəziyyətdə Azərbaycana ciddi radioaktiv təhlükə yoxdur. Onun sözlərinə görə, İranda ən böyük nüvə obyektini Buşəhrdə yerləşən atom elektrik stansiyasıdır: “İsrail

ilin atom elektrik stansiyasını vurma ehtimalı çox aşağıdır. Çünki bu obyekt Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyi tərəfindən qorunur. Belə bir hadisə olsa, regionda ciddi nəticələr meydana gələ bilər. Məsələn, Çernobıl nüvə fəlakətinin təsiri minlərlə kilometr uzağa çatmışdı”.

Professor həmçinin onu da qeyd edib ki, təsirlər insanlar üzərində də ola bilər:

“Məsələn, yaşayış şəraiti pisləşə bilər və ya insanların ərazilərini tərk etməyə məcbur olması mümkündür. Lakin belə bir vəziyyət real görünmür, çünki atom elektrik stansiyası bizdən 1000 km-dən uzaqdır. Eləcə də regionda uran zənginləşdirmə kombinatlarının olması faktı da mövcuddur. Bu kombinatlar atom reaktorları üçün yanacaq istehsal edir və eyni zamanda nüvə silahı, atom bombası üçün də istifadə oluna biləcək zənginləşdirilmiş uran hazırlayır. Hazırda bölgədə 17 belə uran zənginləşdirmə kombinatı mövcuddur”.

AZAL yenə ən yaxşı oldu

AZCON Holding şirkətlərindən olan “Azərbaycan Hava Yolları” beynəlxalq səviyyədə növbəti dəfə yüksək qiymətləndirilib.

Milli aviadaşıyıcı Böyük Britaniyanın nüfuzlu “Skytrax” təşkilatının keçirdiyi “World Airline Awards 2025” mükafatı çərçivəsində “Mərkəzi Asiya və MDB üzrə ən yaxşı regional aviashirkət” nominasiyasının qalibi elan olunub.

Mükafatlandırma mərasimi 17 iyun 2025-ci il tarixində Parisdə keçirilən beynəlxalq “Paris Air Show” aviasalonu çərçivəsində baş tutub. Tədbirdə dünyanın aparıcı aviashirkətlərinin rəhbərləri və aviasiya sənayesinin yüksək vəzifəli nümayəndələri iştirak ediblər.

“Skytrax” kimi beynəlxalq nüfuza malik təşkilat tərəfindən yenidən təltif olunmaq bizim üçün böyük qürur və məsuliyyətdir. Bu uğur AZAL-ın regionda etibarlı aviashirkət kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirdiyini və beynəlxalq səviyyədə tanındığını bir daha təsdiqləyir. Biz səmərəliliyimizə təhlükəsiz, yüksək keyfiyyətli və innovativ xidmətlər təqdim etmək öhdəliyimizi daim qoruyub saxlarıq,” - deyərək “Azərbaycan Hava Yolları” QSC-nin prezidenti Samir Rzayev bildirib.

Bakıda bu binalar söküləcək

Ərazi Tikinti-Planlaşdırma Mərkəzi “Archico Project” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti ilə müqavilə bağlayıb.

“Banker.az” xəbər verir ki, müqavilədə Bakı şəhərinin Binəqədi rayonu ərazisində yerləşən istismar müddəti bitmiş qəzalı binaların söküntü işlərinin təşkilinin layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması xidmətinin satın alınması nəzərdə tutulur.

Müqavilənin ümumi məbləği isə 7 717 manatdır.

Bakı şəhəri Binəqədi rayonu, Dəmiryol küçəsi, ev 19 ünvanında yerləşən, Ağa Nemətulla küçəsi, ev 13 ünvanında yerləşən istismar müddəti bitmiş qəzalı binanın söküntü işlərinin təşkili ilə əlaqədar layihə-smeta sənədləri hazırlanacaq.

Türkiyədə Azərbaycan məhəlləsi sabah açılır

İyunun 19-da Türkiyənin Kahramanmaraş şəhərində salınan “Azərbaycan Məhəlləsi”nin açılışı olacaq.

Bu barədə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasından olan deputatı Şamil Aynm bildirib.

Ş.Aynm vurğulayıb ki, açılışda Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iştirak edəcəklər.

Xatırladaq ki, 2023-cü ilin fevralın 6-da mərkəzi Kahramanmaraşda baş verən zəlzələdən sonra Azərbaycanın dəstəyi ilə başlanan “Azərbaycan Məhəlləsi”nin tikintisi başa çatıb.

320 hektar ərazini əhatə edən layihədə 1 323 yaşayış evi və 799 iş yeri daxil olmaqla cəmi 2 122 tikili inşa edilib.

Layihə çərçivəsində zəlzələdə ciddi ziyan çəkən Sezai Karakoç ibtidai məktəbinin yerində Heydər Əliyev İbtidai məktəbi tikilib. TOKİ və Azərbaycan tərəfinin əməkdaşlığı ilə inşa edilən məktəbdə 20 sinif otağı, 3 laboratoriya, 3 uşaq bağçası sinfi, kitabxana, idman zalı və emalatxanalar da var.

Lerikə və Gədəbəyə yeni prokuror təyinatı

Lerikə yeni prokuror təyin edilib.

Bu barədə Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Baş prokuror Kamran Əliyevin müvafiq əmrinə əsasən, Baş Prokurorluğun Cənub təqibindən kənar icraatlar idarəsinin prokuroru Şahin Şükürov Lerik rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilib.

Qeyd edək ki, 2007-ci ildə müsabiqə yolu ilə prokurorluq orqanlarında qulluğa qəbul olunan Şahin Şükürov əvvəllər Ağcabədi, Şəmkir və Suraxanı rayon prokurorluqlarında müstəntiq və böyük müstəntiq, habelə Baş Prokurorluğun müxtəlif idarələrində idarə və şöbə prokuroru vəzifələrində işləyib.

Bundan başqa, baş prokuror Kamran Əliyevin digər əmri ilə Kamal Əhmədov Gədəbəy rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilib.

Paytaxt Bakıda suyun verilməsində problemlər hələ də var. Adətən belə vəziyyətlərdə əhaliyə öncədən xəbərdarlıq edilsə də, kəsintilər qeyd edilən vaxtdan uzun çəkir. Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinə baş verən qəza ilə əlaqədar Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasının bəzi ərazilərinə su təchizatında müvəqqəti fasilə yaranacaq. Bu barədə Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi məlumat yayıb. Bildirilib ki, işlər yekunlaşdıqdan sonra suyun 20 iyun tarixindən əvvəlki rejimlə verilməsi bərpa olunacaq.

İnşasına 2007-ci ilin martında başlanılan kəmərin uzunluğu 252 km-dir. Paytaxtı keyfiyyətli su ilə təmin etmək üçün təxminən 150 metr dərinlikdə və 350 mm diametrində olan 75-ə qədər istismar quyusundan ibarət sugötürücü qurğu və 7 su anbarı tikilib. Onu da deyək ki, kəmərlə Bakıya çatan su dəniz səviyyəsindən 152 metr hündürlükdə yerləşən Alatava su anbarına toplanır. Oradan isə paytaxta paylanır.

Dövlət Neft Fondunun vəsaiti hesabına maliyyələşən Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinin rəsmi açılış mərasimi 2010-cu il dekabrın 28-də olub. Layihə 3 ilə başa gəldi. Dəyəri 779, 6 milyon manat olan su kəmərinin hədəfi Bakı əhalisinin 75 faizinin içməli su ilə təmin etmək idi. Şübhəsiz ki, Bakının su təchizatında bu kəmərin böyük rolu var. Bəzi rəqəmlərə görə, kəməristismara verildəndən sonra Bakıda fasiləsiz su alan abonentlərin 36 faizdən 81 faizə qalxıb. Yayda həmin kəmərlə Bakıya verilən suyun həcmi artır, saniyədə 3 kubdan bir az artıq su verilir. Maraqlıdır ki, ötən ilin avqustunda da su kəmərinə səbəbi bilinməyən qəza baş vermişdi. Yalnız bir neçə gündən sonra su kəmərinin doldurulması prosesi nə başlanılmışdı.

Ekspertlərə görə, hazırda fəaliyyət göstərən xətlərlə paralel əlavə xətlərin istifadəyə verilməsi də vacibdir. Hazırda Abşeronu su Kürdən 2 xətt olmaqla, Oğuz-Qəbələ-Bakı, Şollar kimi magistral su kəmərləri ilə gətirilir. Lakin su probleminin yaranmaması və daha ciddi xarakter almaması üçün əlavə xətlərin, ən azından çəkilən xəttə paralel yardımçı boruların da olması vacibdir. Digər tərəfdən, su xətlərinin davamlı və möhkəm olması, qəza risklərindən maksimum dərəcədə qorunması da çox vacibdir.

Qeyd edək ki, paytaxt Bakıda və Abşeron yarımadasında içməli suyun tez-tez kəsilməsi əhali arasında ciddi narazılıq yaradıb. Vətəndaşlar bildirirlər ki, əvvəlcədən verilən mə-

dəcə, infrastruktur ilə qurulmalıdır ki, bütün mövcud mənbələrdən səmərəli istifadə oluna bilsin. Uzunmüddətli perspektivdə anbar sistemləri ilə layihələndirilməlidir ki, bir mənbədə

anbarından su Oğuz-Qəbələ xəttinə verilə bilər. Əgər bu mümkün olmasa, qonşu Gürcüstandan gələn Kür və Alazan (Qanix) çaylarından istifadə edilə bilər. Alazan çayının suları

həm də su ehtiyatlarını artırmalıdır. Çoxlu sayda kiçik su anbarları tikilməlidir, artıq quyuları qazılmalıdır, yeraltı su mənbələri tapılmalıdır.

Bundan əlavə, bir təkli-

fimiz də odur ki, dənizsahili ərazilərdə su şirirləşdirici zavodlar tikilsin, heç olmasa sənayedə, yaşıllıqların suvarılmasında, möykada bu kimi texniki sular-dan istifadə olunsun. Nəticədə içməli suya təzyiq azalsın.

Oğuz-Qəbələ su kəmərinə götürdüyümüz su regionda ekoloji fəlakətə səbəb olur. Şəki-Oğuz-Qəbələ rayonlarında ətraf ərazilərdə meşələr qurumağa başladı. Dəmyə torpaqlar sıradan çıxdı, indi o ərazilərdə məhsuldarlıq kəskin aşağı düşüb".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni MİSAVAT"

Bakının yayda ciddiləşən su dərdi

Oğuz-Qəbələ-Bakı kəmərinə problem;
ekoloq: "Xocasən gölü alternativ su anbarı kimi istifadə edilə bilər, niyə ora çirkab suları axıdılır?!"

lumatlarda kəsinti müddəti qısa göstərsə də, realıqda bu müddət daha uzun çəkir. Bu isə xüsusilə yay aylarında, havaların isti keçdiyi dövrdə insanların gündəlik həyatına mənfi təsir göstərir. Əhalinin bir çoxu nəinki içməli su tapmaqda, hətta gigiyenik ehtiyaclarını qarşılamaqda da çətinlik çəkir.

Ekoloq Rövşən Abbasov "Yeni MİSAVAT"a açıqlamasında bildirib ki, su kəmərlərində qəza halları hər zaman baş verə bilər və bu, istisna deyil: "Qəzalar həmişə olub və heç kim bundan sığortalanmayıb. Əsas məsələ onlara hazır olmaqdır. Belə hallarda alternativ "B planı" mütləq olmalıdır ki, qəza daha ciddi nəticələrə gətirib çıxarmasın. Ən vacib məsələ əhalinin içməli su ilə təmin edilməsidir. Xüsusi sudaşıyan maşınlarla su əhaliyə çatdırıla bilər. Eyni zamanda bu müddətdə bağ və parkların suvarılması dayandırılmalıdır. Maarifləndirmə də çox önəmlidir. Hazırda demək olar ki, hər bir təşkilatın nəzdində ictimai şuralar var və onların bu işdə rolu böyükdür. Əhali bil-məlidir ki, belə vəziyyətlərdə nə etməlidir. İctimai şuralarda təmsil olunan QHT-lər bu sahədə fəal olmalıdır.

Təbii ki, qəzaların sayı minimuma endirilməlidir. Bunun üçün monitoring qrupları mövcuddur və bu qruplar qəza risklərini əvvəlcədən müəyyənləşdir-məlidir ki, qarşısını almaq mümkün olsun".

Ekoloq əlavə edib ki, hazırda Bakıya təxminən 60 faiz su verilir: "Əlavə olaraq Xəzər dənizinin duz-suzlaşdırılması ilə bağlı müəyyən işlər gedir, bu da bir alternativdir. Amma yeni su kəmərinin çəkilməsini zəruri hesab etmirəm. Onsuz da Kürdən Bakıya su gəlir. Sa-

problem yarandıqda digəri onu əvəz edə bilsin. Məsələn, Ceyranbatan su anbarı yalnız müəyyən rayonları su ilə təmin edir. Elə etmək lazımdır ki, bu anbar digər rayonlara da su ötürə bilsin. Yeni bir mənbədən gələn su təkə bir rayona yönəldilməməlidir. Bu yanaşma həm də böyük infrastruktur layihəsinin tərkib hissəsi ola bilər.

Bəzən yeni su anbarlarının tikintisi təklif olunur, amma mən hesab edirəm ki, bunun əvəzinə Bakı ətrafındakı mövcud göllərin suyunun sağlamlaşdırılması daha effektiv olardı. Məsələn, Xocasən gölü su anbarı kimi istifadə edilə bilər. Ora su yığılıb müxtəlif ərazilərə ötürülə bilər. Hazırda bu gölə çirkab suları axıdılır və bu proses dayandırılmalıdır. Göl təmizləndikdən sonra onu su anbarı kimi istifadəyə vermək mümkündür.

Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinin əsas üstünlüyü ondan ibarətdir ki, su konsdensasiya yolu ilə - yeni əlavə enerji sərf edilmədən - birbaşa Bakıya axır. Bu sistemin digər mənbələrlə inteqrasiyası mümkündür. Məsələn, Mingəçevir su

Oğuz-Qəbələ kəmərinə yönləndirilə bilər. Əsas məqsəd mənbələrlə istehlak nöqtələri arasında səmərəli və optimal su verilişini təşkil etməkdir - bu, çox önəmlidir".

Sosioloq Elçin Bayramlı isə deyib ki, su ehtiyatı cəhətdən Azərbaycan heç də yaxşı vəziyyətdə deyil: "Cənubi Qafqazda bir azərbaycanlıya 1 kub metr, gürcüyə 13 kub metr, erməniyə 2,2 kub metr su düşür. Həmçinin Azərbaycanda su ehtiyatının 70%-i trans-sərhəd çayları vasitəsilə xaricdən formalaşır.

Qlobal quraqlıq güclənsə, biz bu 70%-dən də məhrum olacağıq. Bizim su ehtiyatımız isə ölkənin tələblərinə çatmayacaq. Əhali içməli sudan əziyyət çəkəcək, aqrar sektorun böyük bir hissəsi məhv olacaq".

Ekspert əlavə edib ki, artıq bəzi ölkələr bununla bağlı preventiv layihələrə başlayıb. Azərbaycan isə gözləmə mövqeyini tutur: "2030-a qədər kəskin səhrələşmə gözlənilir, müvafiq qurumlar heç bir işə əl atmır. Biz yaşıllıqları qorumaqla həm ekoloji mühiti təmin etməliyik,

Su nə vaxt olacaq?

Oğuz-Qəbələ-Bakı magistral su kəmərinə baş verən qəzanın səbəbləri açıqlanıb.

Məlumatla görə, Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin tabeliyində olan İri Şəhərlərin Birləşmiş Su Təchizatı Xidmətindən Report.az-ın sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, bu cür qəza hallarında təmir-bərpa prosesində əsas vaxt texniki təmir işlərinə deyil, boru kəmərinin tam su ilə boşaldılması və sonradan təzyiqə uyğun şəkildə yenidən doldurulması mərhələlərinə sərf olunur.

"Bu proseslərin hər biri təxminən 24 saatdan artıq vaxt aparır və ciddi nəzarət və təhlükəsizlik tədbirləri çərçivəsində həyata keçirilir. Qəza zamanı bu kəmərlə qidalanan ünvanların su təchizatı gün ərzində alternativ mənbələr hesabına, fasilələrlə təmin olunur. Hazırda qəzanın aradan qaldırılması istiqamətində qəza briqadası tərəfindən operativ və mütləq işlər davam etdirilir", - deyər məlumatda deyilir.

Məlumatda qeyd edilib ki, su kəməri şüşə lifli (GRP) borularla inşa olunub: "Bu tip boruların əsas üstünlüklərindən biri korroziyaya qarşı dayanıqlı olmasıdır. Lakin GRP borular spesifik texniki xüsusiyyətlərinə görə yüksək həssaslığa malikdir və istismar zamanı hidravlik gərginliklər və ya mexaniki təsirlər nəticəsində lokal qəzalar baş verə bilər".

Qurumdan bildirilib ki, əhalidə çaşqınlıq yaratmaq məqsədilə suyun verilişində fasilə yaranan ərazilər konkret küçə adları ilə deyil, ümumi şəkildə qeyd olunur: "Hazırda bəzi informasiya saytlarında fasilənin tətbiq olunduğu ərazilər qeyd edilsə də, faktiki olaraq həmin ərazilər qeyd olunanlarla məhdudlaşmır".

Qeyd edək ki, Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinə baş verən qəza ilə əlaqədar Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasının bəzi ərazilərinə su təchizatında müvəqqəti fasilə yaranacaq. İşlər yekunlaşdıqdan sonra iyunun 20-dən suyun əvvəlki rejimlə verilməsi bərpa olunacaq.

Türkiyə səfiri media təmsilçiləri ilə görüşdü

Birol Akgün: "Türkiyə ilə Azərbaycanın arasını vurmaq istəyənlər var"

İyunun 17-də Türkiyənin Azərbaycandakı səfirliyində Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvləri ilə görüş keçirilib. Modern.az xəbər verir ki, Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Birol Akgünün iştirakı ilə keçirilən görüşdə iki qardaş ölkənin media əməkdaşlığı, informasiya mübadiləsi və gələcək planlar müzakirə olunub.

Mətbuatla diplomatiyanın bir araya gəldiyi toplantıda son günlər Türkiyə mediasında Azərbaycana qarşı yer alan qərəzli və yanlış informasiya siyasəti ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb, narahatlıq ifadə olunub. Eyni zamanda qardaş ölkə mətbuatının Azərbaycan barədə yaydığı dezinformasiyalar pislənilib.

Səfir Birol Akgün təəssüflə qeyd edib ki, İsrail-Fələstin, İsrail-İran münaqişəsi fonunda Türkiyə ilə Azərbaycanın arasındakı qardaşlıq münasibətlərini pozmaq istəyənlər qüvvələr fəallaşsınlar. O, bununla əlaqədar diqqətli olmağın vacibliyini vurğulayıb.

Səfir həmin qüvvələrin mediada hətta prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanla da hücum etdiyini diqqətə çatdırıb.

Mətbuat Şurasının üzvləri Türkiyənin bəzi media quruluşlarının yer verdiyi yanlış informasiyaların Türk dünyasının birliyinə zərbə vurduğunu qeyd ediblər. Bildirilib ki, həmin media qurumları əslində təkəcə Azərbaycana deyil, Türkiyənin milli maraqlarına qarşı da çıxırlar. Ona görə də Türkiyə ictimaiyyəti, aydınları, ziyalıları və dövlət adamları bu məsələyə susmamalıdır. Belə media qurumlarına açıq mövqe bildirilməli, Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığına ləkə yaxmaq istəyənlər ifşa olunmalıdır.

Niyə Ərdoğanla görüşə gedir?

Ermenistanın baş naziri Nikol Paşinyan iyunun 20-də Ankaraya səfər edəcək. Məlumatla görə, səfər çərçivəsində baş nazir Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla görüşəcək.

Sözügedən məsələni "Bakı-Xəbər"ə şərh edən millət vəkili Ceyhun Məmmədovun fikrincə, nəzərə almaq lazımdır ki, səfər Ermənistanda gərginliyin mövcud olduğu dövrə təsadüf edir: "Nikol Paşinyanın üzərinə həm revanşist müxalifət, həm də kilşə gəlir. O, öz mövqeyini möhkəmləndirmək üçün müxtəlif addımlar atır, tədbirlər görür. Türkiyə Ermənistan üçün Avropaya açılan bir qapı olacaq. Ancaq məsələ ondadır ki, qardaş Türkiyə Azərbaycanla vahid mövqedən çıxış edir. Münasibətlərin normallaşması üçün Ermənistan Azərbaycanın şərtlərini qəbul etməlidir. Çünki bu iki məsələ Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanmasına əngəldir. Türkiyə yalnız bu şərtlər daxilində Ermənistanla sərhədləri açmaqla bəslənir. Sərhədlərin açılması Ermənistanın inkişafına müsbət təsir edəcək. Bu da öz növbəsində Paşinyanın ölkə daxilində mövqelərini gücləndirməsi demək olacaq. Nəticədə bu, 2026-cı ilin iyununda Ermənistanda keçiriləcək parlament seçkilərində Paşinyanın yenidən uğur qazanmasına müsbət təsir edə bilər".

İsrail-İran arasında davam edən qarşılıqlı raket zərbələrindən regionda ən çox qorxuya düşən Ermənistandır. Belə ki, erməni mediasında xüsusi panika hiss edilməkdədir. "Yeni Müsavat"ın xəbərinə görə, yazılarda əsas narahatlıq Zəngəzur dəhlizi ətrafında hiss edilir.

Ənənəvi olaraq Cənubi Qafqaz regionunda təhlükəsizliyin təminatçısı rolunu oynayan Rusiyanın diqqəti də hazırda Ukrayna probleminə yönəlib. Bu vəziyyət Rusiyanın regionda sabitliyi qorumaq imkanlarını zəiflədir və digər oyunçuların bundan istifadə etməyə çalışacaqları

hələlik hipotetik olsa da, artıq bütün regionun təhlükəsizliyinə təsir edə bilər".

Politoloq Sergey Melkonyan isə hesab edir ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bir neçə gün əvvəl İranın mövqeyindən narazılığını bildirərək, Zəngəzur dəhlizi adlanan layihənin həyata ke-

lə Orta dəhliz deməkdir. Deməli, Tehran beynəlxalq maraq doğuran bir layihəyə qarşı çıxırdı, təhdid edirdi. Üstəlik, bu dəhlizin İrandan keçməsi absurd olardı. Sanksiya altında olan dövlətə niyə bu imkanı yaratsınlar? Ona görə də məqsəd oradakı rejimi dəyişməkdir. Yeni İran Orta dəhliz-

"Zəngəzurun patron"u Azərbaycan

olur - sensasion təhlil

Dəhlizin açılmasının qarşısını almaqla öyünən İranın İsrailə müharibəyə sürüklənməsi Ermənistanda panika yaradıb

Bildirilir ki, İran rəsmilərinin son açıqlamalarında Zəngəzur dəhlizi mövzusunun gündəmdən çıxarıldığına müəyyən ümidlər yaranmışdı, lakin hadisələrin sürətlə inkişafı, xüsusən də İranın İsrailə hərbi münaqişəyə cəlb olunması regionun sabitləşməsi perspektivlərini şübhə altına alır.

"Əvvəllər İran Ermənistanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə təhlükə hesab etdiyi Zəngəzur dəhlizi ideyasının irəli sürülməsinin əsas əleyhdarlarından biri olub. İran bu ideyanın həyata keçirilməsinə fəal şəkildə mane olan azsaylı dövlətlərdən biri idi. Lakin İsrailə qarşı hərbi əməliyyatlarda iştirak edən İran Cənubi Qafqazdakı proseslərə, o cümlədən Ermənistanla bağlı məsələlərə təsir etmək imkanını itirir", - deyir Ermənistanın Yekrmas.org saytı təhlilində yazır. O da qeyd edilir ki, hərbi qarşıdurma şəraitində İranın diqqəti daxili və xarici təhdidlərə yönəldiyi bir vaxtda onun Türkiyə və Azərbaycanın təzyiqlərinə tab gətirmək qabiliyyəti də xeyli zəifləyir.

"Bu, Ermənistan tərəfi üçün potensial təhlükələrdir. İran-İsrail qarşıdurması ilə yanaşı, Rusiya-Ukrayna münaqişəsi də regiondakı vəziyyətə təsir edən mühüm amil olaraq qalır.

təhlükəsizlik boşluğu yarada bilər. Xüsusən də Türkiyə və Azərbaycan yaranmış vəziyyətdən istifadə edərək, regionda fəaliyyətlərini gücləndirə bilərlər" - deyir, həmin analizdə bildirilir. İddia olunur ki, guya yaranmış gərginlikdən istifadə edən Bakı və Ankara Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasına çalışa bilər: "Bu da öz növbəsində Ermənistanın vəziyyətinin pisləşməsinə gətirib çıxaracaq. Bu dəhlizin reallaşması təkəcə regionun geosiyasi xəritəsini dəyişməyəcək, həm də müəkkəb beynəlxalq vəziyyətdə Ermənistanın manevr imkanlarını xeyli azaldacaq. Baş nazir Nikol Paşinyanın rəhbərlik etdiyi hökumətin milli maraqlara xəyanət etməsi Ermənistanın vəziyyətinə nikbinlik qatmır".

Təhlükəsizlik üzrə ekspert Georgiy Qobronidze isə "Exo Kavkaza" deyib ki, İranın mövqeləri dərhal deyil, tədricən zəifləyəcək. Xüsusilə də hesab edir ki, bu, İranın Azərbaycanla, İranın Ermənistanla, İranın Gürcüstanla münasibətlərini dəyişəcək. Gürcü analitikin fikrincə, əgər İranın Cənubi Qafqazdakı vəziyyətə daha fəal müdaxilə etmək üçün resursları yoxdursa, bu, o deməkdir ki, Azərbaycanın fəaliyyət üçün daha geniş imkanları var. **Sitat:** "Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizinə iddialar irəli sürməsi

çirilməsinə mane olanın Tehran olduğunu bəyan etmişdi. Daha sonra buna cavab olaraq İranın ruhani liderinin ən yaxın məsləhətçilərindən biri Əli Əkbər Vilayəti geniş mülahizəsində demişdi ki, İranın Zəngəzur dəhlizində qəti mövqeyinin əhəmiyyətli təsiri olub. "İran konkret addımlar atdı və buna nail oldu. Amma genişmiqyaslı müharibə başlarsa, bu imkanlar çox güman ki, xeyli zəifləyəcək", - Melkonyan yekunlaşdırıb.

Göründüyü kimi, təhlillərdə əsas vurğu Azərbaycanın bölgədə liderlik rolunun daha da artacağı proqnozlaşdırılır.

Bəs səslənən iddialar hazırkı geosiyasi burulğanda nə dərəcədə realdır? İranın müharibəyə sürüklənməsi Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsi imkanlarını sürətləndirirmi?

Siyasi analitik Qədir Aslanın sözlərinə görə, İran-İsrail müharibəsi kontekstində beynəlxalq ticarət yolları mövzusu yenidən aktivləşir: "İranın düşüncəsi bu vəziyyətdə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı firsətimiz yaranır. Son dövrlərdə İrana şans verilmişdi ki, Tehran ticarət yollarında güzəştə getsə, ona bəzi imkanlar yaradıla bilər. Ancaq İran rəsmiləri Zəngəzur dəhlizinin əleyhinə bəyanatları dayandırmadı. Biz bilirik ki, bu koridor əslin-

lə bağlı belə sərt mövqedə dayanmasaydı, İsrailin əməliyyatı bu dərəcədə güclü olmazdı. Çünki Orta dəhlizə beynəlxalq korporasiyalar nəzarət edəcək".

Q.Aslan yada salır ki, Şimal-Cənub yolundan isə Rusiya və İran istifadə etməkdədir: "Kim zamanət verə bilər ki, bir gün İranın, yaxud Rusiyanın raketləri gəlib həmin beynəlxalq korporasiyaların daşdığı yükə düşməyəcək? Odur ki, bu beynəlxalq ticarət yolunun açılması üçün həm də rejimlər dəyişməlidir". **Sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zulfüqarov isə qısa replika verir:** "Müharibə başladı - bu, pis xəbərdir. Zəngəzur mövzusu artıq İran üçün aktuallığını itirib - bu, yaxşı xəbərdir".

Xatırladaq ki, **Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev** Praqada təşkil olunan "GLOBSEC Forum 2025" çərçivəsində keçirilən "Orta Dəhliz: Yeni Geosiyasi və Geoiqtisadi Həyat Xətti" paneli zamanı bu mövzuya toxunub, İrəvana çağırış edib. H.Hacıyevin sözlərinə görə, münaqişənin həll olunduğu bir vaxtda hesab edirik ki, "Şərq-Qərb" nəqliyyat dəhlizinin vacib komponentlərindən biri də ölkədə təhlükəsizlik və sabitliyin hökm sürməsidir: "Bu, həmin dəhlizin tam miqyasda və effektiv fəaliyyəti üçün zəruridir. Biz regionda təhlükəsizliyi və sabitliyi təmin etmişik. Ermənistan regionda aparılan hərtərəfli müzakirələrin və dəhlizlərin tərkib hissəsi ola bilər. Bu, mümkündür. Bizim də təbii ki, Ermənistandan gözləntilərimiz var. 30 ildir Ermənistan Naxçıvanı blokada şəraitində saxlayıb. İndi isə biz onlardan ilk vacib addımı atmasını, yəni Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı addım gözləyirik. "Dəhliz" sözü Ermənistandakı həmkarlarımızla qıcıq yaradır. Qoy buna nə istəyirlər desinlər. Lakin biz ilk olaraq Naxçıvana bağlantı istəyirik, çünki 30 il ərzində biz bu imkandan məhrum olmuşuq. Naxçıvanla əlaqə yarandıqdan sonra düşünürəm ki, Ermənistan üçün də başqa imkanlar açıla bilər. Biz Ermənistanı da regional nəqliyyatın bir hissəsi kimi görmək istəyirik".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistanın baş naziri Nikol Paşinyan Praqada keçirilən "Globsec-2025" forumunda deyib ki, Ermənistan eyni vaxtda həm Avropa, həm də Avrasiya İqtisadi İttifaqında (Aİİ) ola bilməz, lakin Aİ standartlarına mümkün qədər cavab vermək üçün demokratik islahatları davam etdirə bilər. Musavat.com xəbər verir ki, Paşinyan Ermənistanın belə qərar qəbul edəcəyini, lakin bunun Ermənistan vətəndaşları tərəfindən, təbii ki, hökumətin və parlamentin rəhbərliyi altında qəbul edilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

O, rus qoşunlarının mövcudluğundan tamamilə imtina etməyi istisna edib və eyni zamanda etiraf edib. "Keçən il biz Rusiya qoşunlarının sayını azaltmışdıq, lakin digər tərəfdən, qarşımıza Ermənistan da rus qoşunlarının mövcudluğuna son qoymaq vəzifəsi qoymuruq. Bizim başqa vəzifəmiz var: region ölkələri ilə davamlı və sabit sülh qurmağı bacarmaq", - Paşinyan bildiri. Vurğulayıb ki, İrəvanın Brüssellə əməkdaşlığa daha da yaxınlaşsa da, Moskva ilə münasibətləri kəsmək niyyətində deyil.

Baş nazir Ermənistanın xarici siyasətini balanslaşdırılmış adlandırır, lakin qeyd edib ki, ölkə eyni vaxtda həm Aİİ, həm də Aİ-nin üzvü ola bilməyəcək və gələcəkdə hansısa məqamda qərar qəbul etməli olacaqlar. Ermənistan ərazisində Rusiya qoşunları Gümrüdə 1995-ci il dövlətlərarası müqaviləyə əsasən oradadırlar. 2010-cu ildə Rusiya qüvvələrinin mövcudluğu müddəti 2044-cü ilə qədər (ilkin olaraq 2020-ci ilə qədər) uzadılıb. Erməni ekspertlər hesab edirlər ki, Paşinyanın Çexiyada auditoriyanın "qulağına xoş gələn" bəyanatlar verib, nitqini "əgər" və "o zaman" kimi ifadələrlə bəzəməsi onu göstərir ki, baş nazirin Ermənistan ətrafında baş verən proseslərin hara aparacağı barədə heç bir fikri yoxdur.

O da xüsusi vurğulanır ki, Ermənistan istər ticarət-iqtisadi, istərsə də enerji təhlükəsizliyi baxımından Rusiya ilə əməkdaşlıqdan, digər Aİİ ölkələri ilə ticarət-iqtisadi əlaqələrdən tamamilə asılıdır. Bu kontekstdə aydındır ki, Ermənistan hakimiyyəti Aİİ-dən çıxmaq məsələsini öz daxili diskursunda qaldırmır, çünki belə siyasət erməni dövlətinin dağılmasına gətirib çıxaracaq.

Xatırladaq ki, Ermənistanın Aİİ-dən nəzəri çıxması ilə bağlı söhbətlər Ermənistan parlamentinin 2025-ci il martın 26-da ikinci və yekun oxunuşda ölkənin Avropa İttifaqına üzv olmaq niyyəti ilə bağlı qanun layihəsini qəbul etdikdən sonra yenidən gündəmə gəlib. Baş nazir Nikol Paşinyan izah edib ki, bu ad-

dım Ermənistanın avtomatik olaraq Aİ-yə daxil olması demək deyil, çünki belə bir qərar referenduma çıxarılmalıdır. Daha sonra o bildiri ki, Ermənistan Aİİ-də özünü "yaxşı hiss edir".

Həm Aİİ ilə bağlı mövqeyi, həm də xüsusilə Rusiya qoşunları ilə bağlı söylədiklərinin balanslı siyasətlə əlaqəsi yoxdur, əslində Ermənistanın dalana dirəndiyini göstərir. Paşinyan nə qədər çalışsa da, bəzəkli sözlərlə Rusiyadan yenidən qorxmağa başladığını

gizlədə bilmir. "Moskva ümid edir ki, İrəvan Rusiya ilə münasibətlərə xələl gətirəcək addımlar atmayacaq və bu münasibətləri qoruyub saxlayacaq". Bunu iyunun 13-də **Rusiyanın Ermənistandakı səfəri Sergey Kopirkin** bildirib.

Diplomatın sözlərinə görə, Moskva beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsində Ermənistanı yardım etməyə hazırdır: "Eyni zamanda biz ondan çıxış edirik ki, erməni tərəfi bizim çoxşaxəli əməkdaşlığımıza xələl gətirəcək və qarşılıqlı əlaqələrimizin çoxəsrlik əlaqələrinə xələl gətirəcək addımlar atmayacaq".

"Yeni Müsavat"a Moskva-İrəvan əlaqələrini şərh edən professor Qabil Hüseynli isə indiki şəraitdə Paşinyanın maneəvərliyi Ermənistanın məcburiyyətində olduğunu fikirləşir. Onun qənaətinə görə, regionda vəziyyət kəskin şəkildə dəyişəndə yenidən anti-Rusiya siyasətini gücləndirəcək. Q. Hüseynli hesab edir ki, dünyada və Cənubi Qafqazda şərtlər Ermənistan üçün hələ məqbul deyil, bu səbəbdən Moskvaya qarşı ri-

Paşinyan yenə Rusiyadan qorxmağa başlayıb

Ermənistan nə Avrasiya İqtisadi İttifaqından gedir, nə rus qoşunlarını çıxarır; analitikə görə, hazırkı geosiyasi reallıqda bunun əksi baş nazir üçün siyasi intihar olardı...

ilə olan ticarət döviyyəsi onu xilas etməyəcək. Ona görə adını "balanslı siyasət" qoymağa çalışır. Halbuki Kremldən çox çəkinir və radikal qərarlar verməyə risk etmir".

Həmsöhbətimiz güman edir ki, Putin Paşin-

yana güvənmir: "Onun parradda iştirakı, təbrik məktubları, zənglərinə baxmayaraq, Rusiya lideri "Soros" Fondunun sponsorluğu ilə iqtidara gələn birinə inanmır. Ona görə də Paşinyanın devrilməsi onun Ermənistanı ən böyük arzusu. Sadəcə, hazırkı reallıqlar buna imkan vermir. Gələn il keçiriləcək seçkidən Paşinyanın necə çıxacağı qeyri-müəyyəndir. Kreml ondan birdəfəlik canını qurtarmaq istəyindədir. Rusiya anlayır ki, Paşinyan hakimiyyətdə qaldıqca Ermənistanı istədiyi kimi idarə edə bilməyəcək. Odur ki, hakimiyyəti dəyişməlidir. Kilsənin aktivləşməsi də buna hesablanıb".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Zakir Həsənov belaruslu nazirlə nəyi müzakirə edib?

Azərbaycan müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Belarus müdafiə naziri general-leytenant Viktor Xrenin ilə görüşüb. Bu barədə Belarus Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb. Tərəflər ikitərəfli hərbi əməkdaşlığın hazırkı vəziyyətini müzakirə edib və qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə onun fəallaşdırılması yolları barədə fikir mübadiləsi aparıblar.

Belaruslu nazir bildirib ki, ölkəsi ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərdə qarşılıqlı anlaşma yüksək səviyyədədir. Nazir vurğulayıb ki, Belarus və Azərbaycan arasında əməkdaşlıq yüksək səviyyədə inkişaf edir.

Azərbaycan müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov isə qeyd edib ki, ölkələrimiz arasında hərbi və hərbi-texniki əməkdaşlıq yüksəklənən xətt üzrə inkişaf edir.

Danışıqlardan sonra Belarus və Azərbaycanın müdafiə nazirliklərinin rəhbərləri Minskin Qələbə meydanında ucaldılmış Qələbə abidəsi önünə gül dəstələri qoyublar.

Bakıdan Güney Azərbaycanla bağlı mesaj

Israillə İran arasında münaqişə hər iki tərəfdə mülki obyektlərə və mülki şəxslərə də böyük zərər vurur. İsrailin hərbi əməliyyatları İranda azərbaycanlıların yaşadığı əraziləri də əhatə edir və belə olduqda, yerli əhali arasında itkilərin, sosial infrastrukturun dağıdılması halları qaçılmazdır.

Bakupost.az xəbər verir ki, Azərbaycan müxtəlif kanallarla İsrail rəhbərliyinə İranda azərbaycanlıların yaşadığı yaşayış məntəqələrini hədəf götürməmək, mülki infraqurata və dinc əhaliyə zərər yetirməməklə bağlı mesaj göndərüb.

Prezident Afrim Qaşini qəbul edib

Prezident İlham Əliyev iyunun 17-də Şimali Makedoniya Respublikası Assambleyasının sədri Afrim Qaşini qəbul edib.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Şimali Makedoniya arasında münasibətlərin inkişafından məmnunluq bildirilib, əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün böyük potensialın olduğu vurğulanıb.

Əlaqələrimizin möhkəmlənməsində müxtəlif səviyələrdə qarşılıqlı səfərlərin önəminə toxunulub, bu xüsusda Şimali Makedoniya Prezidentinin ölkəmizə rəsmi səfəri və keçirilən səmərəli müzakirələr qeyd olunub.

Qonaq vurğulayıb ki, Şimali Makedoniya Azərbaycanı dost ölkə kimi qəbul edir.

Görüşdə ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, enerji və digər sahələrdə əlaqələrimizin perspektivlərinə dair müzakirələr aparılıb, Azərbaycan və Şimali Makedoniyanın qanunverici orqanları arasında əməkdaşlığın genişlənməsindən məmnunluq ifadə olunub.

21 ölkə bəyanat yaydı

21 ərəb və müsəlman ölkəsi birgə bəyanat yayaraq, İsrailin İrana hava zərbələrini pisləyib.

Bəyanatda İsrailin hücumları beynəlxalq hüququn və BMT Nizamnaməsinin pozulması kimi qiymətləndirilir.

Bəyanatı imzalayan ölkələr vəziyyətin daha da gərginləşməsinin qarşısını almaq üçün dərhal de-eskalasiyaya çağırırlar. Onlar eyni zamanda İsrailin aqressiyasına son qoyulmasını tələb ediblər.

Birgə sənəddə nüvə obyektlərinin qorunmasının vacibliyi xüsusi vurğulanıb, diplomatik səylərin bərpası və Yaxın Şərqdə nüvəsiz bir regionun yaradılması üçün beynəlxalq ictimaiyyətin səfərbərliyi tövsiyə olunub.

ABŞ Prezidenti Donald Tramp G7 liderlərinin Kanadada hazırladığı İsrail və İran arasında gərginliyin azaldılmasına çağıran birgə bəyanatı imzalamaq niyyətində deyil.

Axar.az xəbər verir ki, bu barədə CNN məsələ ilə tanış olan mənbəyə istinadla məlumat yayıb.

Halbuki Avropa rəsmiləri tərəfindən hazırlanan bəyanat layihəsində İsrailin özünümüdafiə hüququ olduğu və İranın nüvə silahı əldə edə bilməyəcəyi vurğulanır.

Ağ Ev sözçüsü Trampın birgə bəyanatla bağlı planları barədə suala cavabında deyib: "Tramp İranın nüvə silahı əldə etməsinin qarşısını almaq üçün işləməyə davam edəcək".

Mirzoyan ATƏT sədri ilə danışdı

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan Finlandiyanın xarici işlər naziri və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədri Elina Valtonenlə telefonla danışılıb. Bu barədə Ermənistan mətbuatı məlumat yayıb.

Bildirilib ki, tərəflər Ermənistan-ATƏT əməkdaşlığı məsələlərini müzakirə ediblər. A.Mirzoyan və E.Valtonen həmçinin regional məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıblar. Mirzoyan Ermənistan və Azərbaycan arasında nizamlanma prosesində son müzakirələri, o cümlədən sülh müqaviləsinin imzalanmasına yönəlmiş səylər barədə danışılıb.

Prezident İlham Əliyev iyunun 15-də Fələstin Dövlətinin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Əhməd Metaninin etimadnaməsini qəbul edib.

İlham Əliyev xalqlarımızı dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin birləşdirdiyini deyərək, səfirin ölkəmizdə fəaliyyəti dövründə bunun şahidi olacağına əminliyini bildirib, xalqlarımız arasında münasibətlərin dövlətlərarası əlaqələr üçün də önəmli amil olduğunu vurğulayıb. Əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün bundan sonra da birgə səylərin göstəriləcəyini deyən Prezident bu xüsusda yüksək səviyyəli müxtəlif qarşılıqlı səfərlərin önəminə toxunub. Dövlət başçısı ikitərəfli siyasi əlaqələrimizi qeyd edərək, ölkələrimiz arasında qarşılıqlı dəstəyi və həmrəyliyi vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Fələstin xalqının haqlı tələbini, İsrail-Fələstin münaqişəsinin "iki dövlət prinsipi" və BMT-nin müvafiq qərarları əsasında həllini, eyni zamanda, BMT Baş Assambleyasında Fələstin məsələsi ilə əlaqədar keçirilən səsvermələrdə Fələstinin haqlı mövqeyini həmişə dəstəklədiyini bir daha bildirib. Ölkəmizin Fələstinə göstərdiyi humanitar yardımını xatırladan Azərbaycan Prezidenti bunun gələcəkdə də davam edəcəyini deyib.

Prezident İlham Əliyev Fələstinin ölkəmizdəki səfirliyinin uzun müddətdir fəaliyyət göstərməsini məmnunluqla qeyd edərək, bunun üçün Azərbaycan dövlətinin verdiyi dəstəyə toxunub.

Qeyd edək ki, Azərbaycan hər zaman Fələstin məsələsinə həssaslıqla yanaşır və Fələstin Dövləti ilə əlaqələrin qurulmasına önəm verir. Fələstinlə Azərbaycan arasında ilk diplomatik əlaqələr 1992-ci ilin aprel ayında qurulub. Həmin dövrdən Azərbaycanda Fələstin Dövlətinin diplomatik nümayəndəliyi yaradılıb və bu günədək fəaliyyət göstərir.

Heç kimə sirr deyil ki, Azərbaycan Prezidenti dəfələrlə Fələstinlə bağlı birmənalı mövqe bildirib. Məsələn, dövlət başçısı Misirdə səfərdə olarkən Fələstin-İsrail münasibətlərinin tənzimlənməsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini belə ifadə etmişdi: "Azərbaycanın mövqeyi birmənalıdır - müstəqil Fələstin Dövləti qurulmalıdır, Şərqi Qüds onun paytaxtı olmalıdır".

Azərbaycan müstəqillik və Qüds məsələsində Fələstinə daim dəstək verib, həmçinin bu ölkəyə iqtisadi yardımlar da edib. İsrailə münasibətlərdə də Fələstin amilini nəzərə alıb. Misal üçün, İsraildə səfirliyimizin açılış mərasimində iştirak edən xarici işlər naziri ardınca Fələstinə səfər etdi.

Azərbaycanın ikidövlətli həllin tərəfdarı olması Türkiyənin mövqeyi ilə də üst-üstə düşür.

Ona görə də Fələstin məsələsinin ikidövlətli həll yolu ilə nizamlanması həm beynəlxalq hüququn tələbidir, həm də Azərbaycanın dövlət maraqlarına uyğundur. İsrail və Fələstin arasındakı problemlərin həlli, ümumiyyətlə Yaxın Şərqdə sabitliyin bərpası üçün yeganə həll yolu da məhz budur.

Prezidentdən Fələstinlə bağlı qəti mövqe

İlham Əliyev İsrail-Fələstin münaqişəsinin "iki dövlət prinsipi" ilə həllinə tərəfdardır

Qeyd edək ki, Azərbaycan İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında aktiv rol oynayır və 2026-cı ildə bu təşkilata sədrlik edəcək. 2026-cı ildə təşkilata sədrlik etməsi Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artıracaq və müsəlman ölkələri ilə əlaqələrini daha da dərinləşdirəcək.

Yaxın Şərqdə indiki müharibə şəraitində Azərbaycanın bu mövqeyinin əhəmiyyəti barədə ekspertlərə müraciət etdik.

Yeni Azərbaycan Partiyasının Milli Məclisdəki təmsilçilərindən olan Azər Badamov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında rəsmi Bakının İsrail və Fələstinə münasibətdə daim balans qoruduğunu qeyd etdi: "Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq siyasətinin kursunda beynəlxalq hüquq, ədalət və humanizm prinsipləri ilk yerdə dayanır. Həm də bu mövqedən çıxış etməyimiz aralarında münaqişələr yaşanan dövlətlərlə də eyni münasibətlərin davam etdirilməsinə mane olmur. Bu baxımdan Azərbaycan Fələstinlə münasibətlərində səmimiyyət və Fələstin məsələsinə həmişə həssaslıqla yanaşır. Azərbaycan İsrail-Fələstin münaqişəsinin iki dövlət prinsipi ilə həll olunmasını dəstəkləyir. Bu həm də BMT qərarlarının tələbidir və bu qərarların qəbul olunmasına Azərbaycan səs verib. Azərbaycan həm də Fələstinə humanitar və iqtisadi yardımlar göndərib. Azərbaycan İsrail-Fələstin münasibətlərində balans qoruyur. Ona görə də xarici işlər naziri Ceyhum Bayramov İsraildə səfirliyimizi açandan sonra Fələstinə də səfər etmişdi.

Prezident İlham Əliyev Fələstinin ölkəmizə təyin olunmuş yeni səfirini qəbul edərkən bir daha Azərbaycan-Fələstin

münasibətlərinin inkişafına yüksək dəyər verib. Amma bununla yanaşı, bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm".

Deputat bir maraqlı etirafı da ifadə etməyi unutmadı: "Bizim Fələstinin siyasətini dəstəkləməyimizə və humanitar dəstək verməyimizə baxmayaraq onlar bizimlə heç də lazımi səviyyədə səmimi olmayıblar. Belə ki, 2020-ci ilin yanvarında Vifilem şəhərində Ermənistanın keçmiş prezidenti Armen Sərkisyanla görüşən Mahmud Abbas əsgəri yardım daxil olmaqla, hər cürə yardım ilə Ermənistanı dəstək verməyə hazır olduğunu bildirmişdi. Bu, Fələstinin Azərbaycana olan münasibətinin heç də səmimi olmadığını göstərmişdi. Halbuki din qardaşı olan Azərbaycanın torpaqlarını Ermənistan 30 il işğal altında saxlamış, soyqırımlar törətmişdi. Amma buna baxmayaraq, Azərbaycan beynəlxalq hüquqa və ədalətə çox hörmətlə yanaşır və Fələstinin müstəqil dövlət olmasını dəstəkləyir, ona yardımlarını göndərir. Bu, həm də Azərbaycanın böyük dövlət və xalq olduğunu bir daha təsdiq edir".

Ağ Partiya başqanının müavini, siyasi şərhçi Əhəd Məmmədli Ali Baş Komandanın Fələstin məsələsində daim qətiyyətli mövqə nümayiş etdirməsini xüsusi vurğuladı: "İllərdir ki, Azərbaycan cəmiyyətinə Fələstin haqqında yanlış informasiya yayılır. Guya Fələstin ermənilərə dəstək verib və s. Bu cür "dezo"lara, yalanlara təəssüf ki, hələ də cəmiyyətimizdə inananlar var. Fakt odur ki, Fələstinin Azərbaycanda səfirliyi var, Ermənistanda isə yoxdur. Fələstin Azərbaycanla münasibətləri qurmağa, inkişaf et-

dirməyə həmişə maraqlı olub, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib. Azərbaycan da Fələstinin dövlət olmağa haqqına dəstək verib. İndi də vəziyyət dəyişməyib. Azərbaycan-Fələstin yaxınlaşması davam edir. Ümid edirik ki, gələnlə il Azərbaycanın sədrlik etdiyi İslam təşkilatında fəaliyyəti Fələstin məsələsində də öz müsbət töhfəsini verəcək. Azərbaycan paytaxtı Şərqi Qüds olaraq, Fələstinin müstəqilliyini dəstəkləməkdə davam edir. Bu hər iki ölkənin münasibətlərinin inkişafı üçün vacibdir. İki ən yaxın müttəfiqimiz olan Türkiyə və Pakistanın da Fələstinə münasibətini nəzərə almalıyıq. Və onu da heç vaxt unutmayaq ki, Fələstin, Qüds, Əl-Aqsa bütün müsəlman dünyasının əsas məsələsidir. Azərbaycan da müsəlman dünyasının ayrılmaz və gündən-günə nüfuzu artan ölkəsidir. Mərhum prezidentlər Heydər Əliyev və Yasir Ərafatın ölkələrimiz arasında yürütdüyü dostluq siyasətini indiki dövlət başçıları İlham Əliyev və Mahmud Abbas davam etdirirlər. İlham Əliyevin Fələstinlə bağlı prinsiplərinə qətiyyətli dəstək verib. Həmçinin ölkə başçısı İlham Əliyevin beynəlxalq hüquq və BMT prinsiplərinə uyğun davranması da ölkəmizi dünyada sabit və ədalətli tərəfdaş kimi göstərir. Hər məsələdə olduğu kimi, Fələstin məsələsində də Azərbaycan Prezidentinin ardıcıl, qətiyyətli siyasəti təkə Fələstin deyil, ərəb və ümumilikdə müsəlman dünyasında dövlətimizin mövqeyini gücləndirir. Bu da ölkələrarası münasibətlərdə vacib amillərdən sayılır".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Ötən həftəsonu Bakının “Badamdar Biznes & Residence Complex”-in zalında Vəhdət Partiyasının növbədənənar VI Qurultayı keçirilib. Qurultayda ölkənin müxtəlif bölgələrindən seçilmiş 510 nümayəndə və təxminən 50-60 ictimai-siyasi qonaq iştirak edib. Qurultayın qərarına əsasən, Adəm İsmayıl Bakuvı açıq səsvərmə yolu ilə tam səs çoxluğu ilə partiyanın yeni sədri seçilib. Yeni sədr qurultay qarşısında siyasi platformasını və partiyanın gələcək strateji hədəflərini açıqlayıb.

Qeyd edək ki, Adəm İsmayıl Bakuvı Bakı şəhərində anadan olub. Elmlər doktorudur. Yüzlərlə analitik və publisistik məqalələr, 3 monoqrafiya, 20-yə yaxın elmi araşdırma müəllifidir. Onun indiyədək “Məhşər divanı: Yalanın 17 anı” romanı, “Paris üçbucağı”, “Eşq məleyi” adlı romanları işıq üzü görüb.

Tədbirin sonunda qurultay iştirakçıları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə müraciət qəbul ediblər. Müraciətdə dövlət başçısının apardığı siyasətə dəstək ifadə olunub və milli birliyə çağırış yer alıb.

1994-cü ildə yaradılan partiya 1998-ci ildən Tahir Kərimli rəhbərlik edib. T. Kərimli Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri (1992-1993), İsmayilli rayon XDS-nin deputatı (1990-1993), Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı (1990-1995), Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi V və VI çağırış deputatı olub.

T. Kərimlinin sədrlikdən getmək qərarını partiyanın təşkilat məsələləri üzrə sədr müavini Fəxrəddin Ağazadə şərh

edib. Onun sözlərinə görə, sədr yerini gənclərə vermək istəyir: “Tahir bəy deyir ki, bu günə kimi işlədik, daha bəsdir, indi yerimizi gənclərə verməliyik. Partiyaya yeni nəfəs gəlsin. Özü partiyadan getmir, hər hansı bir vəzifədə fəaliyyətini davam etdirmək”.

Fəxrəddin Ağazadənin sözlərinə görə, əgər qarşıdakı illərdə parlament seçkiləri keçirilsə, Tahir Kərimli namizədliyi ni irəli sürəcək.

Həftə başlayan kimi sabiq baş nazir, Azərbaycan Xalq Partiyasının sədri Pənah Hüseynin səlahiyyətlərinin icrasını dayandırdığı məlum olub. O, partiya sədrinin səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsini müavini Qiyas Sadiqova həvalə edib.

Pənah Hüseyn deyib ki, nizamnamənin müvafiq maddəsi sədrə səlahiyyət verir ki, öz səlahiyyətlərinin müəyyən hissəsini və yaxud hamısını müaviniyə həvalə etsin. Partiya sədri əlavə edib ki, Xalq Partiyasının İdarə Heyətinin bu il qurultay keçirilməsi ilə bağlı qərarı var: “Doğrudur, bu proses hələ başlamayıb. Təşkilat komitəsi yaradılmayıb. Amma İdarə Heyətinin qərarında bu ilin sonu-

Köhnə müxalifət siyasətdən çəkilir, bəs Əli Kərimli?

Vəhdət Partiyası və Tahir Kərimlidən nümunə götürmək zamanı...

na qədər növbədənənar qurultay keçirilməsi barədə qərar verilib”.

REAL Partiyasının sədrliyinə də ötən il yeni şəxs seçilib. Lakin radikal müxalif partiya-

lar, xüsusən AXCP sədrini dəyişmir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının deputatı Aydın Hüseynov “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirdi ki,

AXCP başda olmaqla, radikal müxalifət partiyalarında ətalet hökm sürür. Bunun səbəblərindən ən əsas rəhbərliyin dəyişməməyidir. “Məsələn, AXCP-də Əli Kərimli partiyanı

sanki özünün şəxsi mülkü hesab edir. Onun sədrliyi həmin təşkilata yaxşı heç vermir. O bir sədr kimi imkan vermir ki, partiya seçkilərdə iştirak etsin. Bir partiyanın seçkidə heç bir formada iştirak etməməsi onun siyasi səhnədən yox olmasına rəvac verir. Əli Kərimli AXCP-ni yanlış siyasəti ilə bu vəziyyətə sürükləyir. Müsavat Partiyasında bir müddət sədr dəyişikliyi olsa da, əslində de-facto partiyada söz sahibi yenə İsa Qəmbər idi. İsa Qəmbər bir müddətliyine partiya sədri vəzifəsindən getmə də, sonradan yenə sədrliyə qayıtdı. Bu da çoxlu suallar yaradı və cəmiyyətdə heç də yaxşı qarşılanmadı. İsa Qəmbər sanki öz yerini uzun müddət başqasına verməyə dözmədi”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Dünyada ateistlərin sayı sürətlə artır - Azərbaycanda vəziyyət...

Pew Araşdırma Mərkəzi bu artımı “heyretəmiz” adlandırır; Bakıdan reaksiyalar

Dünya üzrə dindarların sayında ciddi dəyişikliklər müşahidə olunur. Ən çox artım islam və ateizm sahəsində qeydə alınıb. Azərbaycanda isə ateistlərin sayı ilə bağlı statistikalar yenidən gündəmə gəlib.

Pew Araşdırma Mərkəzinin son hesabatı global miqyasda dinə münasibətdə ciddi dəyişikliklərin baş verdiyini üzə çıxarıb. Son on ildə müsəlmanlar dünyada ən sürətlə artan dini qrup kimi qeydə alınıb. Hazırda dünya müsəlmanlarının sayı 346 milyon nəfər artaraq ciddi üstünlük əldə edib. Eyni dövrdə xristianların da sayı artsa da, bu artım ümumi əhali artım tempindən geri qalır. Nəticədə onların dünya əhalisindəki payı 1,8 faiz azalaraq 28,8%-ə düşüb.

Buddizm isə həm ardıcılarının sayı, həm də ümumi

rən fərdlərdir. Bununla belə, onların sayının artmasında xüsusilə xristianların dinlərindən uzaqlaşması mühüm rol oynayır.

Ateistlərin sayına görə Çin dünyada birinci yerdədir - ölkədə 1,3 milyard insanın dinlə əlaqəsi yoxdur. Bu, ümumilikdə dünya üzrə ateistlərin təxminən 67%-i deməkdir. Avropada isə əvvəlki kimi xristianların çoxluğu müşahidə olunmur. İndi liderlik Afrikanın cənub-qərbindəki ölkələrə keçib. Ən çox xristian yaşayan ölkə isə ABŞ-dır - 217 milyon nəfərlə.

Maraq doğuran məqam isə Azərbaycanla bağlıdır. Bir neçə il əvvəl “World Population Review” platformasının

dərc etdiyi statistikaya görə, Azərbaycan ateistlərin sayına görə dünyada 6-cı yeri tutur. Bu rəqəm geniş müzakirələrə səbəb olmuşdu. 2023-cü ildə yayımlanan analoji siyahı da ictimai fikirdə rezonans doğurdu. Bəzi ekspertlər bu rəqəmlərin metodologiyasını sual altına alsa da, dini təbəqələşmənin və inancların fərqli təzahür formaları Azərbaycanla müşahidə olunmaqdadır.

Millət vəkili Fazil Mustafa “Yeni Müsavat”a bildirib ki, ateizmə də din kimi baxılır. Onun sözlərinə görə, bu, müasir dindarların yaşadığı ideoloji dinin antitezisi kimi diqqət cəlb edir: “Bu da əslində faydalı istiqamət deyil.

Rasional insan düşüncəsi dini inanc kimi yaşaya bilər, amma ideologiya, elm kimi qəbul etdikdə din mahiyyətindən uzaq düşür. Azərbaycan da böyük əksəriyyət dinə ideologiya kimi yanaşır, onu inanc sferasında tutmur. Çoxluq dini cəmiyyətin dünyəvi həyatına müdaxilə edən bir sistem kimi görünür. Ona görə onların inancsız insan sayılması da şübhə doğurur. Əsl inancsız insan dini özünün bir yaşam proseduru kimi tənqizləyir. Lakin dünya işlərini müasir elmin reallıqları ilə uzaqlaşdıraraq yaşamağa üstünlük verir. Bu olmayanda isə Yaxın Şərqi bütün müsəlman ölkələrində baş verənlərin mənzərəsi üzə çıxır. Bu

baxımdan məsələyə daha ayıq kontekstə yanaşmalıyıq ki, bu cür yaşanan dinin özü də ateizmdən fərqlənir. Ateizmdə rəşional düşüncə və yaşam istəyi insanda ola bilər və bunu da gerçəkləşdirə bilər. Lakin ateizmdə dinin antitezisi kimi yaşamağa çalışanların özləri də yeni bir din yaratmış olurlar. Bu da bir ideoloji mahiyyət daşıyır. Sağlam düşüncəli insanlar üçün dünya mühiti ilə din arasında ziddiyyət yoxdur. Bunu uzlaşdırmağı bacaranlar gələcəklərini rahat şəkildə qura bilərlər, mübarizə aparmırlar. Avropa “Tanrının haqqı Tanrıya, Sezarın haqqı Sezara” fikrini qəbul etdiyinə görə tərəqqiyə nail oldu. Yeni inancsız ideologiyaları bir-birinə qarşıdırma-dıqca inkişaf olacaqdır. Bu, sağlam və mənəvi düşünlükdən qurtarmağa yönələn bir sistemdir”.

Azərbaycanın sabiq maliyyə naziri, mövzu ilə bağlı tədqiqat aparan professor Saleh Məmmədov “Yeni Müsavat”a deyib ki, dünyada qeyri-dindarların payı 50 faizdən aşağıdır: “Dinlər ilk vaxtlar yarananda qaydalar, qanunlar yox idi. Din bir növ konstitusiyayı əvəz edirdi. Çünki insanları həmin vaxt idarə etmək üçün bir istinad-gah lazımdı. Ona görə də dinlərin qaydalarından istifadə olundu. Hansı din müstəqqi və liberal idisə, həmin ölkələr sürətlə inkişaf etdi.

Təhsil artdıqca dindarlığın səviyyəsi düşür. İnsanlar reallığı başa düşdükcə əfsanələr, xurafatlar inanmır. Təhsilsiz, oxuyub yazmağı bacarmayan insanların 98 faizi dindardır. Ali təhsilli insanlar arasında isə dindarlıq 50 faizdən də aşağıdır. Professor və

doktorlar - yeni lap yüksək elmi təhsilli insanlar arasında dindarlıq 5-6 faizdir. Təhsil, iqtisadiyyat harada inkişaf edirsə, orada dindarlığın səviyyəsi ciddi şəkildə düşür. Zəngin əhali arasında da inancsız insanlar azdır. Kasıb əhali arasında isə inancsız əhali 70 faizdən çoxdur. Dünyada ən sürətlə inkişaf edən ölkə Çindir. Çində cəmi 7 faiz əhali dindardır. 93 faiz ateistdir. Yaponiyada isə dindar əhalinin sayı 12 faizdir, 88 faiz inancsızdır. İnkişaf etmiş ölkələrdə yalnız ABŞ-da dindarların payı 50 faizdən yuxarıdır. Çünki ABŞ-da savadsız insanlar çoxdur. Azərbaycan da isə inancsız 34 faizdir, bu, təqribən Belçika, İsveçrə və Norveç səviyyəsindədir”.

Millət vəkili Ceyhun Məmmədov bildirib ki, Azərbaycanda dindarlıq həddən artıq yüksəkdir: “İnsanların mütləq əksəriyyəti - 95 faizi inancsızdır. Buna görə də Azərbaycan ateistlərin sayına görə 6-cı yerdə ola bilməz. İnsanlarımızın hər zaman dinə münasibəti olub, ürəklərində Allaha inam formalaşmışdır. Ən çətin dövrlərdə Allaha üz tutmaları bunu sübut edir. Ölkəmizdə ateistlər də var. Bəzi gənclər özlərinin digərlərindən seçildiyini göstərmək üçün belə bir bəyanat verirlər. Ona görə də hesab edirəm ki, bu kimi yanaşmalarda hər kəs diqqətli olmalıdır. Cəmiyyətləri ayaqda saxlayan dinlərdir, dəyərlərdir. Dini zərərli tendensiya kimi təqdim etmək kökündən yanlışdır. Biz bu məsələdə diqqətli olmalıyıq. Din insanlara yüksək mənəvi dəyərləri təbliğ edir”.

□ **Səhanə RƏHİMLİ,**
Müsavat.com

Cırıq kəmə

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Zəhmətkeşlərimiz hökumətə və onun adını gündə deyisən, nəticədə hazırda dəqiq adını bilmədiyimiz su idarəsinə təşəkkür telegramı vurmaqdadır.

Burada izahata ehtiyac yaranır. Məncə, bu addəyişmə əməliyyatları hərbi əhəmiyyətlidir, saysız xarici düşmənləri yanıltmaq üçün aparılır. Məsələn, xarici casus gəlir hansısa idarəmizi ələ keçirməyə, lakin ad dəyişikliyi onu çaşdırır. Hamısı bizim asayişimiz üçündür.

Minnetdarlığın səbəbi paytaxta suyun 4 gün verilməyəcəyi, o cümlədən bunun bütün kütləvi informasiya vasitələrində, sosial şəbəkələrdə, çayxana və toyxanalarda elan edilməsi ilə bağlıdır. Xalqı sevməsələr suyun gəlməyəcəyini niyə desinlər? Bu da məhəbbətin xüsusi formasıdır, yalnız Azərbaycanda rast gəlinir - bir işin olacağı yox, olmayacağı bizə bildirilir. Məsələn, bizim metro dünyada yeganə metrodur ki, orada stansiyada duranda sənə növbəti qatarın haçan gələcəyini deyil, əvvəlki qatarın haçan getdiyini bildirirlər. Çox romantik haldır. Yeni gözüünü qatarın arxasından çək, gedib artıq. Yaxud qaz limitini keçməyin haqda məlumatı limit keçməmiş sənə bildirirlər. Hələ bu harasıdır, Ülvi Həsənli adlı bir ictimai fəali qazamata salmışıq və bu yaxında onun vəkilləri fantastik bir vəsatət qaldırmışdılar. Açıqı, nə gizlədim, Ülviyyə müəyyən qədər yazığım gəlsə də xeyli güldüm, çünki onun həbs üsulu tragikomediyanın zirvəsidir. Təsəvvür edin, Ülvi müəllimi Məhəmməd Kekalov adlı yoldaşın ifadəsi əsasında tutublar, lakin Kekalovun özünü Ülvidən sonra tutublar!

Qayıdaq suyun kəsilməyinə. Deyirlər Oğuz-Qəbələ-Bakı (OQB) su kəmərinə qəza baş vermişdir. Lakin hadisə yeri, qəzanın səbəbi bizə açıqlanmır. Bölgədə çoxlu münaqişə ocaqları var, bəlkə kəməre dron düşüb? Yaxud əjdaha suyun qabağını kəsib? İdarənin izahatı da məzəlidir, deyir bu OQB kəməri şüşə-kompozit materialla çəkilib, paslanmaya davamlıdır, lakin mexaniki təsirlərə yox. Loru dildə desək, kəməri şüşədən çəkiblər, bu da günəşin sınır.

Bax, sulu, yaş sual da ələ bu məqamda ortaya çıxır: tikintisinə 1 milyard manata yaxın neft pulu sərf edilən (rəsmi saytda yazılana inansaq dəqiq rəqəm 779 milyon manat olub) kəməri niyə tez-tez təmirə dayanır? Axı bunu cəmi-cümü 15 ildir istifadəyə vermisiniz?

Keçən ilin avqustunda OQB-də qəza olmuşdu, həmin vaxt kəməri düzəltməyə yalan olmasın, 1 ay vaxt getdi. Bakı sakinləri və şəhərimizin nəğməli qonaqları əllərində su vedrələri yayın cırhacırında küçələrdə dolaşır, Kür, Şollar, Ceyranbatan kəmərlərindən mərhəmət diləyirdilər. İndi belə çıxır ki, OQB-də qəzalar artıq ritmik, təkrarlanan şəkildə alıb və özü də "təsədüfən" həmişə yay aylarına düşməkdədir? Dəli şeytan deyir bu su dağdan çıxan bulaq suyudur, soyuq olur və şüşə boruya doldurulanda temperatur fərqi üzündən boru çatlayır. Görərsiniz, axırda ələ bu izahat veriləcək.

Xatırladım ki, Bakıya 1970-ci ildə çəkilən 1-ci Kür su kəmərinin, o cümlədən onun davamı kimi 1980-ci illərdə çəkilən 2-ci Kür kəmərinin yaşı artıq 40-50 ildir. Necə olur, xaraba qalmış SSRİ dövründə tikilən su kəməri dözümlüdür və ahl çağlarını sapsağlam yaşayır, lakin müstəqillik dövründə özümüzün qayırdığımız su kəməri isə 15 yaşına çatmamış, yetkinlik dövründə partlamaya düşüb cırıq-cırıq olur?

Bunun cavabını kim verəcək? Əlim qurusun yazdığım yerdə, axı buradan açıq-aşkar korrupsiya iyi gəlir.

Bir müddətdir ki, Azərbaycanın "İbrahim sazişi" çərçivəsinə qoşulacağı müzakirə edilir. "İbrahim sazişi" 2020-ci ildə rəsmi olaraq tətbiq olunmağa başlamış ərəb dövlətləri və İsrail arasında barışıqı ehtiva edən plandır.

Planın iki əsas hissəsi var, birincisi, Fələstin münəqişəsinin həlli və yeni Fələstin dövlətinin yaradılması, mövcud torpaqların BMT qərarlarından fərqli şəkildə, daha çox İsrailin xeyrinə bölüşdürülməsidir. İkinci hissəsi isə ərəb region ölkələri ilə İsrail arasında barışıq prosesi. Sənədin adı da ona görə İbrahim seçilib ki, həzrət İbrahim (ə) ərəb və yəhudilərin atası hesab olunur. İslam dininə görə, ərəblər Həzrət İbrahimin oğlu İsmailin, yəhudilər isə İshaqın soyundan gələnlərdir. Yeni "İbrahim sazişi" ərəb və yəhudiləri barışdırmağa hesablanıb.

2020-ci il sentyabrın 15-də bu sazişin ilk uğuru olub, BƏƏ, Bəhreyn və İsrail arasında barışıq və əlaqələrin qurulması sənədi imzalanıb. Bununla da Misir və İordaniyadan sonra daha iki ərəb dövləti, sonrakı dövrdə isə Mərakeş və Sudan da bu sazişə qoşulub. Ancaq 2023-cü ilin oktyabrında İsrail-HƏMAS müharibəsi bu prosesi pozdu.

Azərbaycanın bu sazişə qoşulacağı barədə iddialar təsadüfi deyil. Bakı ilə Tel-Əviv arasında uzun illərdə enerji, hərbi və texnoloji sahələrdə sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Ona görə də İsrailə diplomatik münasibətlərin rəsmi şəkildə tam tanınması əslində artıq mövcud reallığın hüquqi çərçivəyə salınması ola bilər. Sazişə qoşulacağı təqdirdə 1992-ci ildə ABŞ Konqresi tərəfindən qəbul edilən və Birləşmiş Ştatların Azərbaycana birbaşa yardım göstərməsinə məhdudiyyətlər qoyan "Azadlığa Dəstək Aktı"na 907-ci düzəlişin aradan qaldırılmasının mümkünüyü haqda da danışılırdı. Lakin bu məsələ təkcə Azərbaycan-İsrail münasibətləri ilə yekunlaşmır. Burada bir sıra regional amillər də var idi ki, İsrail və İran arasında davam edən dramatik hadisələr fonunda "İbrahim sazişləri"nin bəlkə də uzun müddət gündəmdən çıxacağını da söyləmək olar.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva Bakı ilə Tel-Əviv arasında "İbrahim sazişləri"ni imzalamaq məsələsinin hələ bir müddət alınmayacağıni düşünür. O, bununla əla-

Bakı "İbrahim sazişləri"ni imzalamağı təxirə salır

Səbəb təkcə İsrail-İran münaqişəsi deyil...

qədər "Yeni Müsavat"a bir sıra səbəblər açıqladı: "Azərbaycanla İsrail arasında "İbrahim sazişləri" indiki mərhələdə aktual deyil. Bunun bir neçə səbəbi var. İlk növbədə, Azərbaycanın qardaş Türkiyə ilə müttəfiqlik münasibətləri mövcuddur. Hazırda Tel-Əvivlə Ankara arasındakı münasibətlər soyuqdur. Hətta iki ölkə arasındakı əlaqələrdə müəyyən kəskin ritorika, söz döyüşü bir-birini əvəzləyir. İsrail-Fələstin savaşı da Türkiyənin İsrailə əlaqələrini laxlatmış oldu. İranla müharibə prosesində Türkiyə-İsrail əlaqələri demək olar ki, donmuş vəziyyətdədir. Hətta iş o yerə gəlib ki, Ankara bölgədəki ən amansız rəqibi Tehrana yəhudilərlə savaşa dəstək verir. Belə bir vəziyyətdə Bakı Ankara arxa çevirərək "İbrahim sazişləri"ne "hə" deyə bilməz. Məsələnin ikinci ayağı isə İrandır. İran bizim cənub qonşumuzdur və 4-5 gündür ki, İsrailə amansız hava döyüşü aparır. Belə bir vəziyyətdə Azərbaycan İranı öz qarşısına almaq istəməz. Üçüncü amil Zəngəzur dəhlizi ilə bağlıdır. Bu dəhlizin açılmasından sonra Azərbaycan dünyanın aparıcı investorlarını bölgəyə gətirməkdə niyyətli. Onların arasında ərəb kökenli biznes şəbəkələri var. Üstəlik, Zəngəzur dəhlizinin açılmasına ən böyük maneələrdən biri də məhz İrandır. İsrailə savaşı öz həllini tapma-

dan, tərəflərdən birinin aqibəti bəlli olmadan Bakı hər hansı bir kritik qərar qəbul etməyə tələsmir. Sonuncu nüans kimi, bədnam "907-ci düzəliş"i göstərmək olar. ABŞ-dakı İsrail lobbisi hələ ki, öz nüfuzundan istifadə edərək bu məsələni bizim xeyrimizə həll edə bilməyib. Düşünürəm ki, bütün bu amilləri nəzərə alıqda Bakı ilə Tel-Əviv arasında "İbrahim sazişləri"ni imzalamaq məsələsi hələ uzun müddət gözləyəcək".

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov isə hesab edir ki, Azərbaycanın "İbrahim sazişi"ne qoşulması milli maraqlarımıza tam şəkildə cavab verirdi: "Bakı ilə Tel-Əviv arasında bütün sahələrdə, xüsusən də təhlükəsizlik, müdafiə, enerji, beynəlxalq plaformalarda əməkdaşlıq mövcuddur və bu əlaqələr də yüksək səviyyədə inkişaf etməkdədir. İsrail İkinci Qarabağ müharibəsində də Azərbaycanın yanında olub. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan qarşı beynəlxalq erməni lobbisinin və diaspora təşkilatlarının təsirinə azaldılmasında da yəhudi lobbisi xeyli işlər görməkdədir. Azərbaycan Tel-Əvivdə öz səfirliyini açmaqla əslində "İbrahim sazişi"nin bəzi şərtlərini faktiki həyata keçirib. HƏMAS-ın İsrailə 2023-cü ilin sonlarına yaxın etdiyi hücumdan sonra böyük bir coğrafiyada müharibə ocağının alovlan-

ması və gərginliyin artması "İbrahim sazişi" ilə bağlı fəaliyyəti tormozladı. Hətta həmin sazişə qoşulan 6 ərəb ölkəsi bu prosesi dayandırmağa, işləksiz hala gətirilməsinə məcbur qaldı. İran-İsrail müharibəsi və qardaş Türkiyənin, həmçinin ən yaxın müttəfiqimiz olan Pakistanın İsrailə qarşı sərt ritorikası Azərbaycanı bu məsələdə bir qədər ehtiyatlı və həssas davranmağa sövq etməkdədir. Fikrimcə, Azərbaycanın "İbrahim sazişi"ne qoşulması ölkənin iqtisadiyyatı, ticari və texnoloji inkişafına da müsbət təsirini göstərə bilər. İsrail texnoloji, müdafiə qabiliyyəti və sənayesinə, innovativ təbiiqlərə görə dünyanın ən irəlində gedən ölkələrindən biridir. Eyni zamanda Birləşmiş Ştatlar kimi supergücün ən yaxın dostu və müttəfiqidir. Azərbaycanın suveren haqqıdır ki, öz milli maraqlarının hansı şəkildə və hansı formatda, necə qorumasını özü müəyyənləşdirsin. Müttəfiqlərini özü seçsin. "İbrahim sazişi"ni imzalamaq təkcə Azərbaycan üçün deyil, İsrail və Birləşmiş Ştatlar üçün də yüksək dividendlər gətirir. Cənubi Qafqazda mövqeyi güclənir və bu strateji bölgədə Azərbaycan kimi tərəfdaş qazanırlar. Demək, bundan hər iki tərəf fayda götürür və regionun inkişafı, sabitliyi və təhlükəsizliyi üçün rol oynayır".

□ **Cavansir ABBASLI,**
 "Yeni Müsavat"

Kim kimi yordu - İran, yoxsa İsrail?

Nə Tel-Əviv, nə də Tehran geri çəkilmək niyyətində deyil, vəziyyət daha gərgin fazaya keçə bilər; **STM təmsilçisindən xəbərdarlıq:** "Müharibə davam edərsə, regionun geosiyasi xəritəsi tamamilə dəyişə bilər"

İsrail və İran 2000-ci illərin əvvəllərindən bəri hərbi münaqişədədir. İran əhalisinin sayına görə İsraildən təxminən 10 dəfə böyükdür. Bununla belə, ÜDM və xüsusilə də müdafiə büdcəsi baxımından İsrail əhəmiyyətli dərəcədə irəliləyir: onun müdafiə xərcləri iki dəfədən artıqdır ki, bu da ordunun texnologiya və texnikasında üstünlük verir.

Daha az sayda olmasına baxmayaraq, İsrail demək olar ki, yarım milyon ehtiyatda olan əsgəri səfərbər edə bilər ki, bu da onun ordusunu çevik və sürətli yerləşdirmə qabiliyyətinə malik edir. İran böyük hərbişədirilmiş birləşmələri saxlayaraq kütləvi və say üstünlüyünə arxalanır. İsrail regionda ən qabaqcıl hava donanmalarından birinə malikdir. Beşinci nəsil "F-35" qırıcıları və "F-15" bombardmançı təyyarələri zərbə dəqiqliyi baxımından üstünlük təmin etməklə xüsusilə seçilir.

İran aviasiyası isə 1960-1970-ci illərin köhnəmiş Amerika istehsalı modellərinə əsaslanır, onların bir çoxu kompleks texniki xidmət və ehtiyat hissələri tələb edir. İsrailin hava hücumundan müdafiəsi "Dəmir günbəz" və ABŞ-la birgə hazırlanmış "Arrow" sistemi İran ərazisindən atılan raketləri tam zərərsizləşdirə bilməyə, 2000 km-dən çox məsafədə ballistik raketlərin qarşısını almaq üçün nəzərdə tutulub. Bir məqam da xüsusi vurğulanmalıdır ki, İran raket və PUA-ların sayına görə regionda irəli yerlərdədir. Onun raket proqramı regionda ən böyüyüdür. ABŞ Mərkəzi Komandanlığının məlumatına görə, İran uzun mənzilli raketlər də daxil olmaqla, 3000-dən çox ballistik raketə malikdir. İran daha böyük donanmaya malik olsa da, əsasən köhnəmiş gəmilərdən və Fars körfəzində əməliyyatlar üçün yararlı olan kiçik qayıqlardan ibarətdir. İsrail kiçik donanmasına baxmayaraq, yüksək texnologiyalı sualtı qayıqlara və qanadlı raketləri daşıya bilən modernləşdirilmiş gəmilərə arxalanır. İsrail rəsmi olaraq nüvə silahına malik olduğunu təsdiqləmir, amma İsrailin 80-90 nüvə başlığına malik olduğu təxmin edilir. İran da öz növbəsində nüvə proqramının sırf dinc məqsədlə olduğu iddia edir. Bununla belə, Qərb və İsrail Tehranı nüvə silahı hazırlamaqda şübhələndirir. İranın hazırda heç bir nüvə başlığı olmasa da, xüsusilə uranın zənginləşdirilməsi səviyyəsini nəzərə alsaq, onun nüvə potensialı Qərbdə narahatlıq doğurur.

Ssenari 1: Kontrollu gərginlik və məhdud hava zərbələri. Bu ssenariyə əsasən, tə-

rəflər - xüsusilə ABŞ və Avropa ölkələrinin ciddi təzyiqləri ilə - münaqişəni genişmiqyaslı müharibəyə çevirmədən, daha çox simvolik və xəbərdaredici zərbələrlə kifayətlənəcəklər. Burada əsas məqsəd qarşı tərəfə güc nümayiş etdirmək, lakin tam müharibədən qaçmaqdır. Diplomatik vasitəçilik, BMT səviyyəsində çağırışlar və müvəqqəti sakitlik bu ssenarinin tərkib hissəsidir.

Ssenari 2: Regionda tammiqyaslı müharibə. Əgər tərəflər bu mərhələni keçərsə, münaqişə İranın Livan, Suriya və İraqdakı şie müttəfiqlərinin - "Hizbullah", HƏMAS və "Həşd Şəbi" - vasitəsilə dərinləşəcək. İsrail isə cavab olaraq birbaşa İran ərazisinə - o cümlədən Fordo, Natanz kimi nüvə obyektlərinə - genişmiqyaslı zərbələr endirə bilər. Bu halda Yaxın Şərq 1973-cü ildən sonra ilk dəfə bu ölçüdə genişmiqyaslı müharibə ilə üzləşə bilər.

Ssenari 3: ABŞ rəhbərliyində anti-İran koalisiyası İran İsrailin daxilinə ciddi strateji zərbələr endirərsə və eyni zamanda nüvə silahı istehsalına açıq şəkildə yönəlmiş addımlar atarsa, bu, Tramp administrasiyası tərəfindən "qırmızı xətt" kimi qəbul ediləcək. Nəticədə ABŞ Böyük Britaniya və ərəb müttəfiqləri ilə birlikdə İranın hərbi və nüvə infrastrukturuna qarşı hava kampaniyasına başlaya bilər. Bu isə artıq lokal deyil, qlobal müharibə təhlükəsidir.

Bu arada, İsrail Müdafiə Ordusu gecə saatlarında İrana endirilən zərbələr zamanı İran Silahlı Qüvvələrinin Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunlarının komandanlığı - "Xatəmül-Ənbiyə" qərargahının rəisi, SEPAH (İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu) generalı Əli Şadmanini öldürüb. Musavat.com TASS-a istinadən xəbər verir ki, bu barədə İsrail ordusunun mətbuat xidməti məlumat yayıb. "İsrail Müdafiə Ordusu İran rejiminin yüksək rütbəli hərbi komandirini zərərsizləşdirib. Dəqiqə keşfiyyat məlumatları əldə edildikdən sonra gecə saatlarında İsrail Hərbi Hava Qüvvələrinin qırıcıları Tehranın mərkəzində yerləşən qərargaha aviazərbə endirərək, hərbi qərargahın rəhbəri, İran

lideri Əli Xameneiyə ən yaxın şəxslərdən biri və ən yüksək rütbəli hərbi komandir olan Əli Şadmanini öldürüb", - bəyanatda deyilir. Qeyd olunur ki, Şadmani bu vəzifəyə 4 gün əvvəl İsrailin zərbələri nəticəsində öldürülən general Qulam Əli Rəşidin yerinə təyin olunmuşdu.

İyunun 17-də İran İsrail keşfiyyatının (Mossad) binasına raket hücumu edib. Bu barədə "Mehr" agentliyi məlumat yayıb.

Yazı çapa hazırlanarkən İranın İsrailə qarşı yeni raket hücumları dalğasına başladığı məlum oldu. Məlumat İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) bəyanatında yer alıb. "Bir neçə dəqiqə əvvəl SEPAH Aerokosmik Qüvvələri tərəfindən əvvəlkindən daha güclü və dağıdıcı raket hücumlarının yeni dalğası başladı", - İRNA agentliyi SEPAH mətbuat xidmətinin bəyanatında deyilir.

SEPAH İsrail hərbi keşfiyyatının Təl-Əviv ətrafında yerləşən "Gliot" hərbi bazasına raket zərbəsi endirib. Göründüyü kimi, tərəflərdən heç biri geri çəkilmək, yaxud da masada oturmaq istəmir. Ortaya sual çıxır: İran viran olsa, nələr baş verəcək? Gedişat hara aparır?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin baş mütəxəssisi, siyasi şərhçi Tural İsmayilov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, hazırda İsrail və İran arasında aktiv hərbi münaqişə Yaxın Şərq tarixində dönüş nöqtəsidir: "Uzun illərdir davam edən qarşılıqlı ittihamlar, kölgə sa-vaşı və proksi toqquşmalar in-

di açıq və birbaşa qarşıdurma formasını alıb. Bu proses artıq sadəcə iki dövlətin münaqişəsi deyil, geniş regionu və qlobal gücləri əhatə edən sistem böhranıdır. Münaqişənin başlanğıcı diplomatiyanın tam tükəndiyini və təhlükəsizlik mühitinin ciddi şəkildə sarsıldığı göstərir. İsrail ilk zərbələrdə dəqiqlik və sürət prinsipinə əsaslanaraq İranın strateji obyektlərini - xüsusilə hava hücum qüvvələri, raket bazaları və kommunikasiya mərkəzlərini - hədəfə alır. Bu yanaşma müharibənin ilk mərhələsində texnoloji üstünlüyü maksimum dərəcədə istifadə etmək strategiyasına əsaslanır. İran isə cavab zərbələrində regional dərinliyini və raket imkanlarını önə çıxarır. Raket və PUA hücumları geniş ərazini əhatə edir və qarşı tərəfin müdafiə imkanlarını test edir. Münaqişənin paralel cəbhələrə yayılması - xüsusilə Livan, Suriya, İraq və Yəmən-dəki silahlı qrupların aktivləşməsi daha da dərinləşərsə - savaşın lokal deyil, sistemik xarakter aldığını göstərir". **T.İsmayilov qeyd etdi ki, burada təcə fiziki zərbələr yox, informasiya mühiti və psixoloji təsir də mühüm rol oynayır:** "İsrailin hava hücumundan müdafiə sistemləri yüksək effektivlik nümayiş etdirsə də, mülki itkilərin tam qarşısını almaq mümkün olmur. İranın cavab mexanizmi isə daxili rəyə və beynəlxalq siyasi arenaya mesaj xarakteri daşıyır. ABŞ və onun bezi müttəfiqləri münaqişəyə dolayısı ilə daxil olaraq, öz hərbi mövcudluğunu gücləndirir və İsrailin müdafiəsinə siyasi

dəstək verir. Bu fonda Körfəz ölkələrinin mövqeyi diqqətlə izlənilməlidir - çünki onların tutacağı tərəf regionun gələcək təhlükəsizlik arxitekturasını formalaşdıracaq. Münaqişənin uzanması neft qiymətlərinə və beynəlxalq bazarlara da ciddi təsir edir. Enerji tədarük yolları təhlükə altına düşdükcə, Avropa və Asiya ölkələrinin siyasi mövqələri dəyişə bilər. İranın hərbi infrastrukturunu üzərinə endirilmiş zərbələr texniki baxımdan müəyyən nəticələr versə də, bu onun regional nüfuzunu tam zəiflətməyə kifayət etmir. İranın təhlükəsizlik doktrinası uzun illərdir proksi güclərə və asimmetrik cavablara əsaslanır. Bu strategiya indi də tətbiq olunur və müharibənin klassik sərhədlərini aşmasına səbəb olur. İsrail üçün isə münaqişə həm strateji təhlükəni zərərsizləşdirmək, həm də daxili ictimai dəstəyi möhkəmləndirmək vasitəsidir. Lakin hər iki tərəfin qarşılıqlı zərbələri həm də humanitar böhrana yol açır. Mülki infrastrukturun zədələnməsi və əhali arasında itkilər beynəlxalq ictimaiyyətin narahatlığını artırır. BMT və digər beynəlxalq qurumlar atəşkəs çağırışları etsə də, real təsir mexanizmləri məhduddur. Münaqişənin diplomatik həlli üçün vasitəçilik səyləri bu mərhələdə zəif görünür. Regional və beynəlxalq aktorlar arasında etimad səviyyəsinin aşağı olması bu prosesi çətinləşdirir. Əgər müharibə davam edərsə, regionun geosiyasi xəritəsi tamamilə dəyişə bilər. Yeni təhlükəsizlik alyansları, sərhəd

dəyişiklikləri və silahlanma yarışları mümkün ssenarilər sırasında. **Ekspert bildirdi ki, İranın hərbi obyektlərinin vurulması onun müdafiə qabiliyyətinə təsir etsə də, bu uzunmüddətli sabitlik və təhlükəsizlik anlamına gəlmir:** "Eyni zamanda İsrailin sərhədlərinə yaxın olan cəbhələrdəki aktivlik onun üçün də davamlı təhdid yaradır. Qlobal güclər arasında qarşıdurmanın artdığı bir dövrdə bu müharibə, sadəcə, regional məsələ kimi qiymətləndirilə bilməz. Əgər münaqişə idarəolunmaz hala gələrsə, bu, beynəlxalq hüququn nüfuzuna və dünya nizamının legitimliyinə ciddi zərbə vurur. Dünya bu qarşıdurmadan dərs çıxarmalı, münaqişənin deyil, sülhün qurulmasına sərmayə yatırılmalıdır. Müharibələr texniki məsələləri həll etsə də, siyasi və sosial problemləri daha da dərinləşdirir. İranın gələcək mövqeyi onun müharibədən sonra göstərəcəyi strateji çeviklik və diplomatik maneəvlərlə müəyyən olunacaq". **T.İsmayilov vurğuladı ki, İsrail üçün də davamlı təhlükəsizlik yalnız hərbi güclə deyil, regional inteqrasiya və dialoqla mümkündür:** "Münaqişənin nəticəsi hansı tərəfin üstünlük qazandığından daha çox, kimin daha uzaqgörən və sabitlikyönlü strategiya yürütməsindən asılı olacaq. Qlobal sistem isə bu münaqişəyə müşahidəçi kimi deyil, fəal vasitəçi kimi yanaşmalıdır. Çünki sabitlik yalnız razılaşma ilə mümkündür, üstünlük oyunu ilə yox".

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Yaxın Şərqdə, daha konkret desək, İsrail-İran arasında baş verən dramatik hadisələr, hər iki tərəfdən mülki şəxslərin öldürülməsi fonunda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) global problemlərin həllində liderliyi öz üzərinə götürmək imkanında olmadığı bir daha təsdiqləndi. BMT-nin artıq mənasız quruma çevrildiyi, dünyada gedən proseslərə təsir imkanının olmadığı, hər hansı problemi həll etməyə gücü çatmadığı birmənalı şəkildə vurğulanır. BMT-nin qərarlarının icrasında ikili standartlar adı haldır və bu məsələdə böyük ölkələrin özəl maraqları həlledici amilə çevrilib. Reallıq göstərir ki, BMT dünyada artıq mənasız qurum kimi qəbul olunur, onun Təhlükəsizlik Şurası isə veto hüququ olan ölkələrin ambisiyalarından asılı vəziyyətə düşüb. Dünyada kolonial sistemin əsas simaları olan ölkələr BMT-nin bütün mexanizmlərini öz nəzarətlərində saxlayır, öz maraqlarına uyğun qərarların qəbul edilməsinə və onların icrasına çalışır.

İran Xarici İşlər Nazirliyi-nin sözcüsü İsmail Bəqayı bildirib ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasını İsrailin hücumunu pisləyən qətnaməni dərhal qəbul etməlidir. "Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvü də daxil olmaqla, BMT-yə üzv olan bütün dövlətlər bu hücumla bağlı mövqə tutmalı və onu pisləməlidirlər", - Bəqayı brifinqdə vurğulayıb.

Fakt budur ki, BMT bir beynəlxalq problemi həll edə bilmir. Bu təşkilat 5 dövlətin inhisarındadır. Təşkilatın Təhlükəsizlik Assambleyasının daimi üzvləri olaraq veto hüququna sahib olan ABŞ,

Çin, Böyük Britaniya, Rusiya və Fransa BMT-də əsas söz sahibləridir və bütün dedikləri olur. Onlar öz mənafeləri əleyhinə bir qətnamə, qərar qəbul edilməli olanda, veto hüququndan istifadə edirlər, iş pozulur, qərar qəbul edilmir.

"BMT ilə bağlı məsələlər artıq dünyada uzun illər müzakirə edilir, BMT-dəki islahatlar haqqında fikir mübadiləsi aparılır. Mən çıxışlarımin birində bildirmişdim ki, bu islahatlara böyük ehtiyac var. Hesab edirəm ki, Təhlükəsizlik Şurasının tərkibi genişləndirilməlidir". Bu mövqeyi Prezident İlham Əliyev bir neçə

BMT Təhlükəsizlik Şurasında müsəlman ölkə

İsrail-İran müharibəsi dünyanın ən böyük təşkilatının iflic olduğunu bir daha göstərməkdə

dəfə yüksək tribunalardan səsləndirib. Dövlət başçısı deyib ki, burada bir daimi yer mütləq İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvünə verilməlidir. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı özü məsləhətləşmələr əsasında bu namizədliyi irəli sürməlidir.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da daha konkret fikir irəli sürür. O bildirib ki, təşkilatda veto hüququna malik müsəlman ölkəsinin də təmsil olunmasına ehtiyac

var: "Bu, zərurətdir". Ərdoğanın sözlərinə görə, müsəlmanlar dünya əhalisinin dörd-də birini təşkil edir: "Müsəlmanlar artıq qərar qəbul etmə prosesində iştirak etməlidirlər".

Bu vəziyyət BMT-nin beş daimi üzvünün bu qurumu iflic vəziyyətə gətirdiyindən irəli gəlir? Bu həm də Prezident İlham Əliyevin TŞ-nin daimi üzvlərindən ən azı birinin müsəlman ölkəsi olmasının vacibliyi barədə bir neçə dəfə səsləndirdiyi təklifin gec-tez qəbul edilməsinin zəruri olduğunu ortaya çıxarırmı?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsa-

həqiqətən də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və digər beynəlxalq qurumların bu cür hadisələrin qarşısını almaq imkanı yoxdur. Və bu vəziyyət bir daha BMT-də islahatlar keçirmək zərurətini ortaya qoydu və Azərbaycan Prezidentinin BMT Təhlükəsizlik Şurası üzvlərindən birinin müsəlman ölkələrindən birinin nümayəndəsi olması təklifinin də nə qədər yerində olduğunu bir daha göstərdi. Başqa təkliflər də təbiidir ki, var. Hindistanın, Yaponiyanın və digər bir neçə ölkənin BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olması təklifləri səslənir. Ancaq veto hüququ varsa, eyni proseslər gələcəkdə

Ekspert hesab edir ki, İran BMT-yə arxayın olmamalı, ona təklif olunan məqbul variantları qəbul etməlidir: "Çünki İran açıq şəkildə deyir ki, bizim nüvə silahı istehsal etmək fikrimiz yoxdur. Nüvə silahı üçün uranın 90 faiz zənginləşdirilməsi tələb olunur. İrana 3,67 faiz zənginləşdirməyə icazə verilir. Əlavə 20 faiz də dərman preparatları üçün İranın uranı zənginləşdirmək imkanı var. Ancaq 100 kiloqram 60 faiz zənginləşdirilmiş uranı var. O zaman İrana sual olunur ki, eger siz nüvə silahı istehsal etmək istəmirsinizsə, niyə 60 faizə qədər zənginləşdirmisiniz? Bu cavabdan ABŞ-in təklifinin qəbul olunması gərginliyi və dünyanın çox ciddi fəlakətlərlə üz-üzə qalmasının qarşısını ala bilər. Təklif edilir ki, atom elektrik stansiyaları üçün lazım olan təqribən 3,7 faiz zənginləşdirilmiş uran və eyni zamanda dərman preparatlarının istehsalı üçün tələb olunan 20 faizli uran ya Moskvadan alınsın,

"Ölkəmiz nəyə qadirdirsə, onu da nümayiş etdirir"

Səməd Seyidov: "Bu məsələdə Azərbaycan heç bir halda ortaya ağılasığmaz ambisiyalar qoymur"

Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və Parlamentlərarası əlaqələr Komitəsinin sədri, deputat Səməd Seyidov "Teleqraf"-ın suallarını cavablandıraraq

- İsrail-İran qarşılıqlı mənafe fonunda Bakının davranışları daha çox hansı aspektlərdə diqqəti cəlb edir?

- Bu gün Azərbaycanın həyata keçirdiyi siyasət dünya üçün xilas yoluna çevrilir. Müxtəlif ölkələrin vətəndaşları məhz Azərbaycan tərəfindən bombaların altından xilas edilərək, öz ərazimizdən evlərinə göndərilir. Rəsmi Bakının apardığı siyasət imkan verir ki, bu regionda sülh və sabitlik olsun. Bölgədən keçən təyyarələrin marşrutuna baxsaq görərik ki, Azərbaycanın üzərindən bütün uçuşlar tam

təhlükəsiz formada həyata keçirilir. Bu təyyarələr nə İrandan, nə də Rusiya ərazisindən keçə bilər. Təyyarələr məhz Azərbaycandan Asiya-

ya və geriye rahat və təhlükəsiz formada qayıdır. Sözsüz ki, bunun çox ciddi nəticələri var. İndi beynəlxalq münasibətlər deyisib, mövcud olan

qlobal sistem artıq çöküb. Bunun biz sağda-solda, şimalda-cənubda atılan bombaların səsinə daha aydın şəkildə eşidirik.

- Keçmiş qlobal sistem dedikdə nəyi nəzərdə tutursunuz?

- Əslində bu sual çox sadə bir cavaba malikdir. Böyük və kiçik dövlətlərin potensialı, maraqları, istəkləri, təsir imkanlarının fərqli olmasına baxmayaraq II Dünya müharibəsindən sonra süni bərabərlişdirmə aparmaq istədilər. Bu bərabərlişdirmə bir müddət davam etdi. Bundan sonra böyük dövlətlər öz maraqlarını təmin etmək üçün bu sistemi qoruyub saxlamaq naminə ikili standartlardan istifadə etməyə başladılar. Yeni formal olaraq sistemi saxlayıb, reallıqda isə tamamilə fərqli siyasət həyata keçirdilər. Amma bu sistem hamımızın gördüyü kimi, uzun çəkmədi. Beləliklə, sistem dağılmağa başladı və hər bir ölkənin öz dəyəri, əhəmiyyəti, gücü, təsir imkanları, digər məsələlər gündəmə gəldi. Kim nəyə qadirdirsə, ölkəsini müdafiə etmək imkanına malikdirsə, dürust siyasət aparırsa, milli maraqlarını qoruyub saxlaya bilirsə, nəyi və necə etməyi bilirsə, o da müasir dünyada daha yüksək səviyyədə, normal vəziyyətdə olur.

- Sizcə, indi regional və qlobal miqyasda baş verənlər nəyin nəticəsidir? Baş verənlər fonunda Azərbaycanın rolu və yeri necə gö-

rünür?

- İndi gördüyümüz mənzərə faktiki olaraq iddiada olan, ancaq buna malik olmayan ölkələrin iflasıdır. Azərbaycan isə bu nöqtəyi-nəzərdə öz iddiası, imkanı, gücü və təsirləri, atdığı addımları ilə vəhdət təşkil edən nadir ölkələrdən biridir. Cənubi Qafqazda yeni bir reallıq yaratdıqdan sonra Azərbaycan sözünün, əməlinin arxasında dayanmağa bilər. Ölkəmiz nəyə qadirdirsə, onu da nümayiş etdirir. Bu məsələdə ölkəmiz heç bir halda ağılasığmaz ambisiyaları ortaya qoymur. Bununla belə, dövlətimiz öz milli maraqlarını kiminsə marağına qurban vermir. Reallığı əks etdirən bu siyasət sülh naminə beynəlxalq qanun çərçivəsində, ikili standartlardan tamamilə kənardır. Bu, eyni zamanda dünyanın biabırılıqlarını üzə çıxarıb onu tənqid etmək qabiliyyətidir. Həmin uğurlu siyasətin bəhrəsini isə hamı görür. Söhbət yalnız sabitlikdən getmir. Azərbaycanda dünyanı gələcəkdə hansı üsullarla, hansı istiqamətdə və metodlarla idarə etmək prinsipləri günbəgün formalaşır və yüksək formada təbiiq edilir. Ölkəmiz bu gün fərqli bir dövlətdir. Bu isə dünyada formalaşan yeni beynəlxalq münasibətlər sisteminin faktiki olaraq əsasını, bünövrəsini təşkil edən siyasətdir.

Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanın avtomobil sənayesi niyə “tormoz”a düşüb?

İstehlakçı artıq köhnəlmiş “Khazar” yox, daha müasir, daha texnoloji avtomobil istəyir...

Azərbaycanda avtomobil sənayesinin inkişafı illərdir ki, hökumət üçün prioritet elan edilib. Neftdən asılılığın azaldılması, qeyri-neft sektorunun dirçəldilməsi üçün müxtəlif layihələrə start verilib. Sənaye parklarında “Khazar”, “UAZ”, “Lada” kimi avtomobillər yığılır. Amma nəticə nədir? Statistik rəqəmlər acı realığı ortaya qoyur - 2025-ci ilin ilk ayında cəmi 235 ədəd minik avtomobili istehsal olunub. Ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə bu, düz 42 faiz azalma deməkdir. Əgər yerli avtomobil istehsalı doğrudan da inkişaf yolunda idisə, bu qədər geriləmə hardandır? Sual açıqdır.

Bəs azalma nədən doğur?

Ekspertlər deyir ki, yerli yığım avtomobillər nə texniki baxımdan, nə komfort baxımından idxal olunan maşınlarla ayaqlaşa bilər. Alıcılar gözəl bilir ki, Bakı maşın bazarında təzə BYD almaq “Khazar” almaqdan həm sərfəlidir, həm də məntiqli.

Azərbaycanda yığılan “Khazar LD” modeli təxminən 17-18 min manata başa gəlir. Amma bu maşının təməl texniki göstəriciləri 15-20 il əvvəlın standartları ilə müqayisə oluna bilər. “Khazar”ın komplektasiyasına 1.6 litrlik benzin mühərriki, 105 at gücü, 5 pilləli mexaniki sürət qutusu, sükan hidravlikası daxildir.

Nə avtomatik transmissiya, nə elektron təhlükəsizlik sistemləri (ESP, TCS), nə də adaptiv krui-kontrol var. Sadəcə, klassik baza komplektasiyasıdır. Hər detalda da qənaət hiss olunur. Salon materialları ucuz plastikiyə, multimedia sistemi 1971-ci ilin “01” in primitiv sistemini təkrarlayır, yanacaq sərfiyyatı şəhər rejimində 9-10 litr civarındadır.

İndi isə keçək Çindən

gətirilən və Bakıda 21-22 min manata satılan, əsasən taksi fəaliyyəti üçün istifadə olunan BYD modelinə. Ondan başlayaq ki, BYD Avropaya çıxmağa hazırlaşan brenddir və bunu öz məhsullarında da göstərir. 1.5 litrlik yeni nəsil mühərrik 107 at gücündədir. CVT avtomatik transmissiya, ABS+EBD, ön və yan hava yastıqları, stabilizasiya sistemi, start-stop funksiyası, multi-touch ekranlı multimedia sistemi, arxa kamera və sadalamadığımız bir çox opsiyaların hamısı BYD-nin standart paketində var. Yanacaq sərfiyyatı şəhəriçi 6-7 litrdir. Salon materialları “Khazar”dan qat-qat keyfiyyətli, komfortu isə daha yüksəkdir. Üstəlik, bu maşın 5 illik zəmanətlə satılır.

Bu faktlar alıcıya düşünmək üçün çox ciddi əsas verir. Axı niyə eyni pula, bəlkə də bir qədər ucuz qiymətə daha zəngin texniki təchizata, daha yüksək təhlükəsizlik səviyyəsinə malik maşın almasın?

Çin istehsalı avtomobillər global bazara çıxan, Avropada sertifikat aldığı bir

varıtda, “Khazar” hələ də lokal və İran lisenziyalı “Samand” platformasından uzağa gedə bilmir.

Azərbaycan yerli bazarı ələ almaq istəyirsə, yeni dizayn, hibrid və elektrik modelləri ortaya qoymalıdır. Yoxsa idxal olunan BYD, “Chery”, “Geely” və digər Çin markaları bu sahəni daim nəzarətdə saxlayacaq.

İndiki realıq belədir ki, Azərbaycanın avtomobil sənayesi “tormoz”a düşüb, çünki istehlakçı artıq köhnəlmiş “Khazar” yox, daha müasir, daha texnoloji avtomobil istəyir. Bu gün ölkənin avtomobil sənayesi idxaldan qorunmaq üçün gömrük güzəştlərinə və dövlət sifarişlərinə arxalanır. Amma alıcıların seçim azadlığı var və onlar gömrük rüsumu olsa belə, daha yaxşı texnologiyayı almağa meyllidirlər. Xüsusən də BYD kimi markalar bu bazara çox aqressiv daxil olub. 5 il zəmanət verirlər, servis şəbəkəsi yaradırlar. Yəni yerli istehsal ixrac bazarlarına çıxma bilmir, daxilə də alıcı tapmaq çox çətinləşir.

Neftçalada, Sumqayıtda zavodlar tikildi, milyonlarla manat dövlət vəsaiti xərcləndi. “Khazar”, “Lada”, “UAZ” markalı maşınlar buraxıldı. Amma cəmiyyət nə görür? - boş zavod həyətləri, alınmayan avtomobillər və anbarda ilişib qalan texnikalar. Bəs bu sərmayələr elektromobil sektoruna yatırılısaydı, nə baş verərdi?

Bu gün Bakının küçələrində 1998-ci il buraxılışı, tüstü püskürən “Mercedes W124” yox, səssiz və zərərsiz elektriklə işləyən BYD “Dolphin”, “Tesla Model 3”, “Hyundai Ioniq 5” hərəkət edərdi. Hər yaşayış massivində sürətli şarj stansiyaları qurulmuşdu. İmişlədə, Gəncədə, Qusarda, Lənkəranda istənilən sürücü 20 dəqiqəyə avtomobilini doldurub yoluna davam edərdi. Əhali elektromobil almaq üçün banklardan 0-2 faizlə illik kredit götürərdi, gömrük rüsumu sıfır olardı, əlavə güzəştlər verildirdi. Və ya 75 at gücü olan tam elektrikli BYD Seagull alıb Azərbaycan yollarında sürərdi. Bu halda sadəcə azərbaycanlı sürücü Seagull sürər, 100 kilometr

Taksi sürücüləri üçün test imtahanı

Dövlət İmtahan Mərkəzi taksi minik avtomobili sürücüləri üçün iyunun 19-da imtahan keçirəcək. Bu barədə Dövlət İmtahan Mərkəzi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, imtahanda iştirak etmək üçün 1588 nəfər qeydiyyatdan keçib.

İmtahanın keçirilməsi üçün 20 imtahan rəhbəri, 104 nəzarətçi və 6 buraxılış rejimi əməkdaşı ayrılıb.

İmtahan DİM-in elektron imtahanlar korpusunda (Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, S.S.Axundov, 50. TÜRKPA-nın yanı), həmçinin Gəncə və Bərdə regional bölmələrində keçiriləcək. İmtahan 1 saat davam edir. İştirakçılar imtahanı yekunlaşdırdıqda və ya imtahan üçün ayrılan vaxt başa çatdıqda nəticələrlə tanış olmaq imkanına malik olacaqlar. Nəticələr həmçinin növbəti gün DİM-in saytına yerləşdiriləcək.

PUA-larla bağlı dövlət rüsumları müəyyənləşdi

Prezident İlham Əliyev “Aviasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il 22 dekabr tarixli 1058-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında dəyişiklik edilməsi barədə Fərman imzalayıb.

Moderator.az xəbər verir ki, fərmanla, həmçinin bəzi sertifikatlarla bağlı rüsumlar da müəyyənləşib.

Belə ki:

- pilotsuz uçuş aparatları istismarçılarının istismarçı sertifikatının verilməsi - 15 manat;
- aviasiya personalına şəhadətnamələrin, vəsiqələrin və ya sertifikatların verilməsi - 15 manat;
- pilotsuz uçuş aparatlarına qeydiyyat sertifikatının verilməsi - 10 manat;
- pilotsuz uçuş aparatları istismarçılarının əməliyyat icazəsinin verilməsi - 10 manat;
- məsafədən idarə edən pilotlara (operatorlara) şəhadətnamələrin verilməsi - 10 manat;
- model pilotsuz uçuş aparatı klubları və ya assosiasiyalarına icazələrin verilməsi - 10 manat məbləğində rüsum müəyyən olunur.

amma hökumət onlara Neftçalada toplanmış, Ulyanov avtomobil zavodunun köhnəlmiş “UAZ”-ını təklif edir.

Qazaxıstan artıq Çin elektromobili istehsalına başlayıb. Türkiyə “TOGG” elektromobilini Avropaya ixrac edir. Gürcüstanda 200-dən çox şarj stansiyası var. Azərbaycan isə hələ də

benzin mühərrikli avtomobil bataqlığından çıxma bilmir.

Əgər bu 100 milyonlarla manat elektromobil şəbəkəsinə, ucuz kreditə, yerli batareyaya zavoduna sərf edilsəydi, bu gün Bakı küçələrində səs, tüstü yox, səssiz və ekoloji təmiz avtomobillər olardı.

✉ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

İsrail-İran münaqişəsi dünya enerji bazarında vəlvəyə səbəb olub. Belə ki, İsrailin ən böyük qaz yatağı olan "Leviafan"da hasilatı dayandırması, daha sonra İranın və dünyanın ən böyük qaz yatağı olan "Cənubi Pars"ın qurudakı qurğularına zərbə endirməsi fonunda Avropada qazın 1 000 kubmetrinin qiyməti 455 ABŞ dollarını ötüb.

Neftin qiyməti isə münaqişənin ilk günündə 10 dollara yaxın artdıqdan sonra hazırda 74-75 dollar arasında "var-gəl" edir. Dünyanın diqqəti İranın Hörmüz boğazı ilə bağlı addımlarındadır. "Onyx Capital Group" araşdırma qrupunun rəhbəri Harri Çilingiryan hesab edir ki, İsrail və İran arasında münaqişənin enerji daşıyıcıların tədarükünə təsir etməsi səbəbindən neftin qiyməti sabitləşəcək: "Hər şey enerji axınları ətrafında münaqişənin necə inkişaf edəcəyinə bağlıdır. İndiyə qədər istehsal və ixrac imkanlarına təsir edilməyib və İran Hörmüz boğazı vasitəsilə tədarükü pozmağa cəhd etməyib", - deyir "Reuters" onun sözlərindən sitat gətirir.

"Alfa Capital Management Company"-nin eksperti Vladimir Bragin fikrincə, əhəmiyyətli həcmdə neft və maye qazın keçdiyi Hörmüz boğazı bağlanarsa, neftin qiyməti sürətlə üçrəqəmli ola bilər: "Lakin deyəsən, boğazı bağlamağa hazırlaşmaqdan söhbət gedə bilməz və Fars körfəzi və Qırmızı dənizdə gəmiçilik həmişəki kimi davam edir".

O, İrana zərbələrin intensivliyi azaldıqca "Brent" markalı neftin qiymətinin ya indiki səviyyədə qalacağını və ya 66-69 dollara kimi azalacağını proqnozlaşdırır.

"Alfa Capital Management" şirkətinin eksperti Aleksey Klimuk qeyd edir ki, İran beynəlxalq neft bazarında mühüm oyunçudur: "Onun infrastrukturuna zərbələr bütün dünya bazarına təsir edə bilər. Amma bir oyunçunun, hətta vacib olanın təsirini çox qiymətləndirməyə dəyməz. Nəhayət, OPEC+ var və onun üzvü olan ölkələr hazırda bazardan tamamilə çıxsın belə, İran neftini nisbətən asanlıqla əvəz edə biləcək nəhəng istifadə olunmamış imkanlara malikdirlər".

"Vector Capital"-in maliyyə bazarları üzrə baş analitiki Aleksey Qolovinov hesab edir ki, Hörmüz boğazından neft və LNG tranziti dayandırılarsa, neftin qiyməti dərhal bir barel üçün 100 dolları keçəcək və LNG qiymətləri 2022-ci ildəki pik səviyyəsinə qayıdacaq: "Bu, global iqtisadiyyat üçün ciddi şok olacaq və dərin böhrana səbəb ola bilər. Bu vəziyyətdə İran neftinin ən böyük alıcısı olan Çinin iştirakı vacibdir. Pekinin Tehrana təsiri var və bu, məhdudlaşdırıcı amil rolunu

oynaya bilər".

İtaliyanın xarici işlər naziri və baş nazirin müavini Antonio Tajani bildirib ki, İranın xarici işlər naziri Abbas Əraçqi ilə təmaslar zamanı o, Tehranın Hörmüz boğazını ticarət gəmiləri üçün bağlamayacağına dair zəmanət alıb: "İranlı nazirdən ilk müsbət signalı aldım: o mənə dedi ki, İran Hörmüz boğazında ticarət

bağlanması İrana qarşı beynəlxalq koalisiyanın müdaxiləsini legitimləşdirəcək amildir. Həmçinin belə radikal addım İranın dost hesab etdiyi ölkələri - misal üçün, neft qiymətinin yüksəlməsini istəməyən Çin bu məsələdə maraqlı deyil - ondan uzaqlaşdırmağa bilər. Boğazın bağlanması təhdidi İranın əlində azsaylı "strateji çəkildirmə" aləti olaraq qalır. İran rejimi son se-

ölkələrin neft-maye qazının xeyli hissəsi bu boğazdan dünya bazarına çıxarılır. Ona görə də Hörmüz boğazı ətrafında müəyyən manipulyasiyalar gedir. Düzünü deyim, İranın Hörmüz boğazını bağlayacağını gözləmirəm. Hətta bağlasa belə, bu, uzunmüddətli olmaya, bir neçə gündən uzağa gedə bilməz. Çünki hazırda İranın yuxarı rəhbərliyinə

rin planıdır. Plan hazırlanarkən bütün mümkün ssenarilər əvvəlcədən nəzərə alınıb, hər bir variant üçün cavab tədbirləri işlənib. Bu müdaxilənin enerji bazarlarına mümkün təsirləri də mütləq hesablanıb. Bildiyiniz kimi, İran çoxsaylı sanksiyalar altındadır, BMT qərarı ilə ona ərzaq ehtiyacıları üçün müəyyən miqdarda neftin ixracına icazə ve-

bistanı 1 aya dünya bazarına əlavə 1,5 milyon barel neft çıxara bilər. Buna görə də bazardan çıxan İran neftinin yerini çox az vaxtda doldurmaq rahatlıqla mümkündür.

Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, neft qiymətlərini 80-90 dollara qədər yüksəldə biləcək yeganə hal Hörmüz boğazının bağlanmasıdır. Bunun isə uzunmüddətli

Bu halda Bakı neftinin qiyməti üçrəqəmli olacaq

Hörmüzün bağlanması enerji qiymətlərini kəskin artırmaqla, dünya iqtisadiyyatı üçün böyük problemlər yarada bilər

gəmilərinə mane olmaq niyyətində deyil", - Tajani "Corriere della Sera" qəzetinə deyib.

Hörmüz boğazı dünya LNG tədarükünün 30 faizinin və global neft ixracının 20 faizə qədərini global bazara ötürüldüyü boğazdır. Oradan gündə 20 milyon barel qədər neft keçir ki, bu da dünya üzrə ümumi neftin beşdə birinə bərabərdir. Hörmüz həm də mühüm ticarət yoludur.

Azərbaycanın siyasi şərhçisi Asif Nərimanlının fikrincə, Hörmüzün bağlanması İranın ən sonda əl atə biləcəyi bir neçə təsir rıçağından biridir: "Hörmüz boğazını bağlamaqla İran artıq gündəmə gətirib, lakin məsələ hələ ki təhdid xarakteri daşıyır. Rejim dünya iqtisadiyyatına ciddi zərər vuracaq və neft qiymətinin yüksək artımına səbəb olacaq bu addımı son kartlardan biri kimi saxlayır. Hərçənd Tehrandan anlayırlar: Hörmüz boğazının

çimləri saxlayır, çünki onlar üçün "son" olmadığını, diplomatiya ilə çıxış yolunu tapa biləcəklərini düşünür. Anlayırlar ki, bu seçimlərdən istənilən biri təkə rejimin yox, İranın gələcəyini sual altına salacaq. Lakin proses xilasın mümkün olmadığı mərhələsinə çatarsa, bu seçimləri silah olaraq istifadə edə biləcəkləri istisna deyil".

İqtisadçı-ekspert Elman Sadıqovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, İsrail-İran müharibəsi enerji bazarında gərginlik yaradıb: "Bunun əsas səbəblərindən biri budur ki, İran gündəlik 3,5 milyon barel neft, 1,3 milyon barel civarında kondensat hasil edir. Bu, dünya üzrə gündəlik neft istehlakının 4-4,5 faizi deməkdir. Bu hasilatın müəyyən bir hissəsi ixrac olunur. Digər bir məsələ İranın Hörmüz boğazına tam nəzarət etməsidir. Qəter, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Bəhreyn, Küveyt kimi

daxil olan şəxslər hansı ölkədən yaşayış zəmanəti alacaqları barədə daha çox düşünürlər. Onların müxtəlif ölkələrlə şəxsi təhlükəsizliklərinə qərantıya almaq üçün danışıqlara başladılarını bildirilir.

İranın Hörmüzü bağlaması enerji qiymətlərini, ona bağlı olaraq inflyasiyanı kəskin artırmaqla, dünya iqtisadiyyatı üçün böyük problemlər yarada bilər. Məhz buna görə də İran bu addıma getməz. 1970-ci illərdə İran ABŞ iqtisadiyyatı üçün yaratdığı çətinliklərin bədelini 50 ildən çoxdur ödəyir. Düşünürəm ki, ikinci dəfə belə yanlış yol versinlər. Həm də ona görə ki, Hörmüzün bağlanması yalnız Qərbi deyil, boğazdan mal ixrac edən ətraf ölkələri də özünə qarşı qaldırmış olacaq".

Ekspertə görə, İsrail İrana qarşı hərbi müdaxiləni illər boyu hazırlayıb: "Bu, 3-5 ayın deyil, onilliklə-

rilib. Lakin İranın və son illərdə Rusiyanın təcrübəsi göstərir ki, belə sanksiyalar rejimində də neft ixracı dayanmır. Daha böyük qiymət endirimləri ilə də olsa, uzun müddətli neftin çıxması demək olar ki, bu da dərhal qiymətlərə artırıcı təsir göstərəcək. Hazırda global neft istehlakı gündə 103 milyon bareldir. Çox həssas bazardır. 1-1,5 milyon barellik dəyişiklik bazarda ciddi təsire malik olur. Məsələn, 1,5 milyon barel neftin bazardan çıxması qiymətlərin 10 dollara qədər artmasına səbəb olur. Bu səbəbdən də yalnız ABŞ deyil, İranın yaxın əlaqələri olan Çin üçün də belə variant əlverişli deyil. Çünki Çin dünya üzrə neftin ən böyük istehlakçısıdır. Dünya iqtisadiyyatı 2022-ci ildəki qiymət şokunun təsirindən yeni-yeni çıxır. Yenidən neft qiymətlərinin 80 dollardan yuxarı qalxıb, uzun müddət o həddə qalması dünya iqtisadiyyatındakı kövrək stabilliyi aradan qaldırmaqla, ona çox böyük zərər vurur. Buna görə də hesab edirəm ki, İrana müdaxilə planı hazırlayan və ona razılıq verən qüvvələrin bütün variantlar üçün hərəkət planı da var. Məsələn, İrandan neft ixracının dayandırılması şəraitində OPEK daxilində - Səudiyyə Ərəbistanı da daxil olmaqla, hasilatı qısa müddətdə artırmaq imkanı olan ölkələr var. Təkcə Səudiyyə Ərə-

dətli xarakter alması qeyri-mümkündür. Qisməddətli dövr üçün əksər ölkələr öz ehtiyatlarından istifadə edə bilərlər".

E. Sadıqov deyir ki, İsrail-İran qarşılıqlı başa çatdıqdan az sonra onun neft qiymətlərinə təsiri aradan qalxacaq və göstərici yenidən 65 dollar həddinə düşəcək.

Enerji məsələləri üzrə ekspert İlham Şaban bildirir ki, İran istəsə belə, Hörmüzü tam bağlaya bilməz: "Hörmüzün eni 54 kilometrdir, onun ancaq 27 kilometr İranın ərazi sularıdır. Yerdə qalan hissəsi BƏƏ və Omanındır, onların da hər birinin öz hərbi qüvvələri var, lazım gəlsə ərazi sularını qorumağa. Bundan başqa, orada iki nəqliyyat dəhlizi var - hər biri 3 km enində. Onlardan biri İranın, digəri isə Oman və BƏƏ-nin ərazisindədir. Yəni İran Hörmüzü tam bağlamaq üçün bu iki ölkəyə də müharibə elan etmiş olacaq ki, Tehranın buna getməsi mümkün deyil".

Qeyd edək ki, neft ixracatçısı olan Azərbaycan üçün dünya bazar qiymətləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, bu ilin yanvar-may aylarında əmtəəlik neft hasilatı 11,4 milyon ton, əmtəəlik təbii qaz hasilatı isə 16,2 milyard kub metr təşkil edib. Əmtəəlik neft hasilatı əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 4,9 faiz azalıb, əmtəəlik qaz hasilatı isə 1,7 faiz artıb.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Azərbaycanda əsəb və hissiyyat xəstəliklərindən əziyyət çəkənlərin sayı məlum olub. Modern.az ölkə üzrə əsəb və hissiyyat xəstəliklərindən əziyyət çəkənlərin hansı bölgələrdə yaşadığını araşdırıb. Ölkə üzrə ümumilikdə 296 min 225 nəfər əsəb sistemi və hissiyyat xəstəliklərindən əziyyət çəkir. Onların 124 min 391-i Bakı şəhərində yaşayır.

Paytaxt üzrə isə bu xəstəliklər ən çox Suraxanı rayonunda qeydə alınıb. Burada 16 min 869 nəfər əsəb xəstəsi var, şəhər üzrə ən az göstərici isə Pirallahı rayonundadır, rayonda ümumilikdə 127 nəfər əsəb xəstəliyi və hissiyyat orqanlarında xəstəliklərdən əziyyət çəkir.

Muxtar respublikada əsəb xəstəliklərindən əziyyət çəkənlərin ümumi sayı 5 min 72-dir. Onların əksəriyyəti - 1762-si Naxçıvan şəhərində yaşayır, ən az göstərici 97 ilə Babək rayonunun üzərinə düşür. Culfa, Kəngərli, Ordubad, Sədərək, Şahbuz, Şərurda isə əsəb xəstəliyindən əziyyət çəkənlərin ortalama sayı 535-dir.

Əsəb və hissiyyat orqanları xəstəliklərindən ən çox əziyyət çəkənlər Qazax-Tovuz və Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonundandır.

Qazax-Tovuz iqtisadi rayonunda əsəb xəstələrinin ümumi sayı 36 min 228-dir. Bu ərazidə əsəb xəstəliyindən əziyyət çəkən insanların əksəriyyəti Şəmkir rayonuna düşür. Burada 21 329 belə xəstə var ki, bu da 8 iqtisadi-rayonundan daha yüksək göstəricidir. Bölgədə ən az göstərici 1 783 ilə Ağstafa rayonudur. Bundan başqa, Gədəbəy 1 876, Qazax 2 762, Tovuz rayonunda isə 8 478 əsəb və hissiyyat xəstəliklərindən əziyyət çəkir.

Abşeron-Xızı iqtisadi rayonunda isə ümumilikdə 27 239 belə xəstə yaşayır. Onların əksəriyyəti əhali sayına görə ölkədə ikinci şəhər olan Sumqayıtın üzərinə düşür. Burada əsəb və hissiyyat xəstəliklərindən əziyyət çəkənlərin sayı 19 min 998-dir. Abşeronda bu göstərici 4 min 680, Xızıda isə 2 min 561-dir.

Bəs Azərbaycan əsəb xəstələrinin sayında kəskin artımın səbəbləri hansılardır?

Bakı Ağrı Klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov mövzu ilə bağlı "Yeni Məsələ"

vat" a danışır: "Əsəb xəstəliklərinin sayı nəinki Azərbaycanda, bütün dünyada sürətlə artmaqdadır. İnsanlarda hiperhəssaslıq, fobiya və digər nevroloji pozuntular hər gün daha da çoxalır. Əslində bunun səbəbləri aydındır. Həyat təminin kəskin şəkildə yüksəlməsi, dünyada baş verən kəskinləşmənin artması və bu dəyişikliklərin insanlara qısa zamanda, informasiya şəklində, demək olar ki, dərhal çatdırılması başlıca amillərdəndir.

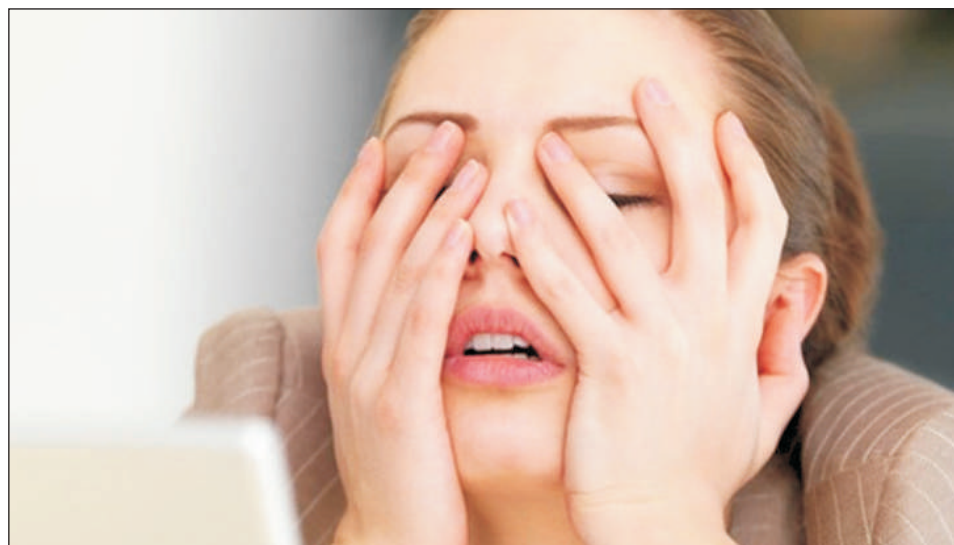
Xüsusən də kompüterlərin, daha sonra isə ağıllı telefonların geniş yayılması, fasiləsiz zənglər, mesajlar, sosial şəbəkələrdəki informasiya axını, televiziya vasitəsilə yayımlanan saysız-hesabsız, tez-tez şok xarakterli xəbərlər, üstəlik, dünya iqtisadiyyatında baş verən ziqzaqlı proseslər - enişlər, qalxışlar, müharibələr və onların fəsadları - bütün bunlara biz real zaman rejimində ekran vasitəsilə şahidlik edirik. Təbii ki, bu hal stressin artmasına, psixi sistemin yüklənməsinə gətirib çıxarır. Sinir sistemi bu qədər intensiv yüklənməyə tab gətirməkdə çətinlik çəkir. Bir sıra insanlarda psixoloji resurslar tükenir və adekvat reaksiya vermək mümkün olmur".

Zülfüqar Yusifov stressdən uzaq olmağın yollarından da danışır: "Təvsiyə edirəm ki, insanlar mümkün qədər soyuqqanlı olsunlar. Bəzən informasiya mənbələrindən uzaqlaşmaq, kitab və roman oxumaq, təbiətlə ünsiyyət qurmaq olduqca faydalı ola bilər. Yuxu rejiminə diqqət etmək, fiziki fəaliyyətə üstünlük vermək də bu proseslərdən müəyyən qədər uzaq durmağa kömək edir. Hadisələrə yanaşarkən isə emosional deyil, rasional davranmaq vacibdir.

Stress nəzəriyyəsinin banisi Hans Selye deyirdi: "Stress bir hadisənin necə baş verdiyi deyil, sənə ona necə

Ölkədə əsəb xəstələrinin sayında kəskin artım

Xəstəlikdən ən çox əziyyət çəkənlər Qazax-Tovuz və Şəki-Zaqatala rayonunda yaşayanlardır - ekspertlərdən həyəcan təbili

reaksiya verdiyindir". Yəni bu günkü xaos və sürətli dünyada hər məsələyə həddindən artıq həssas yanaşsaq, bu, gündəlik həyatımızın keyfiyyətini kəskin şəkildə aşağı salaçaq. Bu isə həm iş, həm də ailə həyatımıza mənfi təsir göstərəcək. Beləliklə, müasir dünyanın realitiyalarına uyğun olaraq daxili sakitliyi qorumaq, düşüncələrimizi dəyişən mühitə uyğunlaşdırmaq və baş verənlərə daha rəşadətli yanaşmaq günümüz üçün həm faydalı, həm də zəruri davranış modelidir".

Sosioloq Üzeyir Şəfiyev də əsəb xəstəliklərinin sayında kəskin artımın əsas səbəblərindən birini informasiya bolluğu ilə əlaqələndirir: "Mətbuatda və kütləvi informasiya vasitələrində, xüsusilə də sosial şəbəkələrdə aqressiya yüklü informasiyalar ardıcıl şəkildə tirajlanır. İşıqlı, pozitiv məzmunlu xəbərlərə isə çox nadir hallarda rast gəlir. Əvəzində daha çox təhdid, müharibə, kriminal hadisələr və digər neqativ xarakterli informasiyalar diqqət mərkəzindədir. Hətta bəzi hallarda oxucunu cəlb etmək məqsədilə xəbərlər şok, sensasiya və vahimə doğuracaq tərzdə təqdim olunur. Belə aqressiv informasiya axını insanlarda ciddi narahatlıq yaradır və sanki hər kəs vəsvəə halına düşür. Bəzən cüzi bir xəstəlik belə şişirdilərkən, geniş auditoriyaya sanki ciddi bir təhdid kimi çatdırılır. Bu mənada medianın məsuliyyəti və rolubirmənəlidir. Əgər mətbuatda yayımlanan

informasiyaları təhlil etsək, aydın görünür ki, humanizmə, pozitivliyə və insanın daxili rahatlığını təmin edən məzmunlu xəbərlər olduqca azdır. Əvəzində isə qorxu, təşviş və şok effekti yaradan informasiyalar üstünlük təşkil edir. Bu isə göstərir ki, medianın bu məsələdə ciddi günah payı var".

Ekspert dedi ki, ümumiyyətlə, dünya özü də kifayət qədər narahatedici vəziyyətdədir: "Müharibələr, qaçqın axınları, iqlim dəyişikliyi nəticəsində yaranan yeni miqrasiya dalğaları - bütün bunlar insanların psixologiyasına təsirsiz ötüşmür. Bu gün dünyanın istənilən nöqtəsində baş verən bir hadisə "kəpənək effekti" ilə başqa regionlara da mənfi təsir göstərir. Çünki biz artıq global

laşmış dünyada yaşayırıq. Dünyanın hər hansı bir guşəsindəki hadisə saniyələr içində ağıllı telefonlar vasitəsilə bizə çatır və onun mənfi emosional yükünü biz də daşıyıyıq. Artıq dünya elə bir mərhələyə çatıb ki, bir hadisə digərinə zəncirvari təsir göstərir. Bu da insanın gündəlik həyat ritmini və əhval-ruhiyyəsini müəyyənləşdirən əsas amillərdən birinə çevrilib. Hər yerdə müharibələr, silahlı toqquşmalar, humanitar fəlakətlər baş verir. Belə bir mühitdə insan nə düşünməlidir, onun ruh halı necə olmalıdır? Əlbəttə ki, bütün bunların psixoloji təsiri istisnasızdır. Digər bir məsələ isə paytaxt Bakıda müşahidə olunan səs-küy problemdir. Xüsusilə motosiklet və mopedlərdən, eləcə də fast-food çatdırılması ilə məşğul olan kuryerlərin nəqliyyat vasitələrindən gələn qulaqbatırıcı səslər insanlarda əsəb gərginliyi yaradır. Bu cür gündəlik fon, narahatedici və yolverilməz bir problemdir. Regionların da özünəməxsus sosial-iqtisadi problemləri mövcuddur. Bəzən məşğulluq və işlə təminat sahəsində çətinliklər, bəzən də insanların asudə vaxtlarını səmərəli keçirməməsi və mənəvi ehtiyaclarının qarşılanmaması onlarda aqressiv davranışlara səbəb olur. Yeni bu psixoloji gərginliyi yaradan çoxsaylı amillər mövcuddur".

Xalidə GƏRAY, "Yeni Məsələ"

Cənub sərhədlərində radiasiya təhlükəsi

İrandan nüvə radiasiyası yayılarsa, insan orqanizmini nə gözləyir?

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Nüvə və Radioloji Fəaliyyətin Tənzimlənməsi üzrə Dövlət Agentliyi, "İzotop" xüsusi kombinatı və Mülki müdafiə qoşunlarının Radiasiya və kimya laboratoriyasının mütəxəssislərindən ibarət mobil qruplar tərəfindən ölkənin cənub sərhədləri boyunca (30 məntəqə üzrə), o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində xüsusi cihazlarla radiasiya fonunun ölçülməsi məqsədilə müayinələr aparılıb.

Bu barədə Fövqəladə Hallar Nazirliyindən bildirilib.

Müayinələr zamanı ətraf mühitdə radiasiya fonunda hər hansı çirklənmə aşkar edilməyib. Müayinələr mütəmadi olaraq davam etdirilir.

Həmçinin ölkə ərazisində, o cümlədən transsərhəd bölgələrdə radiasiya şəraitinə fasiləsiz nəzarət məqsədilə As-tara, Beyləqan, Zəngilan, Sədərək və digər sərhədyanı rayonlarda Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Ətraf Mühitin Monitorinqi Mərkəzinin av-

tomatik stansiyaları fəaliyyət göstərir və bu stansiyalar vasitəsilə radiasiya fonu üzrə gündəlik müşahidələr aparılır.

Hazırda havada hər hansı bir çirklənmə müşahidə edilməyib.

Əgər hər hansı nüvə başlığına sahib ölkə düyməyə basarsa və nüvə hücumu olarsa,

yaxın uzaq ölkələrin əhalisinə nə gözləyir? Nüvə silahı orqanizmə necə təsir göstərir? Hansı xəstəliklərə səbəb olur. Bundan qorunmaq mümkünür?

Medicina.az nüvə silahı partlayışlarının ətraf mühitə və orqanizmə təsirini araşdırıb.

Nüvə silahı partladığı ölkədən, ərazidən min kilometrə radiusda - yəni 4 tərəfə ətraf mühit və orda yaşayan insanlara dağıdıcı təsir edir.

Ona görə bir ölkəyə nüvə hücumu onunla qonşu bütün regiona təsirsiz ötüşmür.

Hətta çox kiçik miqyasda və cəmi 2-3 dəfə atılacaq nüvə

raketi regionda yüzlərlə yanğın törədəcək ki, yanğınlardan strotosferə atılan qazlar Günəş işığın blok edib, dünyanın böyük qisminə "Qış alatoranlıq" yarada bilər.

Nüvə müharibəsi o deməkdir ki, insanlar tüstü və zəhərli hava ilə nəfəs alacaq, içməli su təminatı məhv olacaq.

Əksər insanlar nüvə partlayışı ərazisində olmasa da, sonradan "Nüvə qışının" təsirindən ciddi ərzaq və su çatışmazlığına görə acından öləcək. Hətta kiçik ərazili regional nüvə müharibəsi - indiki halda Rusiya Ukrayna və ya Avropa sərhədlərinə tətbiq edərsə, global miqdarda 50 milyon insanın acından ölməsinə gətirib çıxara bilər.

Global faciə indiki və gələcək nəsillərin də sağlamlığına ciddi təhlükə olacaq.

1983-cü ildə Dünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyələrinə görə, hər bir həkim nüvə silahı təbiiqindən sonra insanlara yardım və müalicənin prinsiplərini bilməlidir. Lakin həkimlərin birinci vəzifəsi nüvə müharibəsinin qarşısını nə yolla olur-olsun almaq, buna yol verməkdir.

Çünki nüvə hücumu olarsa, sonradan insanlara həkim-

lər heç bir kömək edə bilməyəcək ki, yanğınlardan strotosferə atılan qazlar Günəş işığın blok edib, dünyanın böyük qisminə "Qış alatoranlıq" yarada bilər.

Nüvə partlayışı insanı necə yaralayır: intensiv istilik və qaynar hava dəridə, gözlərdə, tənəffüs yollarında ciddi yanıqlar törədir, zərbə dalğası və küləyin təsirindən binalar, obyektlər dağılır və dağıntı xəsarətlərindən insanlar yaralanır, yüksək dozalı şüalanma nəticəsində insanlarda cəmi bir neçə ay ərzində bədxassəli şişlər və xərçəng xəstəlikləri baş qaldırır. Nəticədə insanlarda ağciyərden tutmuş beyin, qan xərçənginə kimi ciddi onkoloji xəstəliklər diaqnoz olunur.

Radioaktiv zərərli maddələr dolayı yolla bitkilər, su, qida, hətta heyvanların eti ilə də orqanizmə daxil olacaq.

Nüvə hücumundan və nüvə raketinin partlamasından sonra böyük ərazidə ən azı 3 il radioaktiv çirklənmə pik həddə olur.

Xalidə GƏRAY, "Yeni Məsələ"

Azərbaycanda investisiya üçün müxtəlif sahələr mövcuddur. İnvestisiya etmək istəyən şəxslər ilk növbədə hansı sahəyə maraqlı olduqlarını müəyyən etməlidirlər. Daha sonra investisiya risklərini və potensial gəlirlərini diqqətlə araşdırmalıdır.

Bizim reallığımızda seçim çox deyil. Adətən risksiz aktivlər - bank depozitləri, daşınmaz əmlak və dövlətin qiymətli kağızları nəzərə alınır. Risk etməkdən qorxmayanlar şəxsi biznes, yaxud partnyorluq əsasında biznes açmaqla bilirlər. Əgər kimsə "gəl birlikdə iş quraq, mənə 10 min manat ver, sənə 50 faiz gəlir qaytaracağam" vəd etdikdə, onun biznes planını diqqətlə nəzərdən keçirmək lazımdır. Maliyyə savadlılığını artırmaq da bunun üçün vacibdir.

"Yastıq altında" böyük həcmə nəğd pulun saxlanması real sektorun maliyyələşdirilməsi baxımından arzuolunan deyil. Çünki potensial olaraq həmin pulların çox hissəsinin banklar vasitəsilə iqtisadiyyata yönəldilməsi mümkündür.

Evlərdə saxlanılan nəğd pulun həcmi çox olması banklara inamın artırılması istiqamətində işlərin daha da sürətləndirilməsini prioritetləşdirir. Bu kontekstdən, zəif bankların bağlanması deyil, onların konsolidasiyası, yeni birləşdirilməsi mexanizminə ehtiyac var. Bu, nəğd vəsaitlərin banklar vasitəsilə real sektora yönəlməsinə gətirib çıxara bilər.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Mərkəzi Bankının bu ilin əvvəlində təqdim etdiyi rəsmi açıqlamaya əsasən, son bir ildə depozit faizlərində ciddi artım müşahidə edilir. Belə ki, əvvəllər 3-4 % ilə təklif edilən manat əmanətləri üzrə faizlər hazırda 10-12 % intervalında dəyişir. "Faizlərin artması banklara olan marağı artırır və nəticədə bəzi evdə saxlanılan vəsaitlər banklara daxil olur. Əmanət hesablarının

Artıq pul olsa qızıl, yoxsa ev ala?

Ekspert: "İnvestisiyalar barədə danışarkən iki istiqamətə diqqət etmək lazımdır - dividend gətirən və kapital qazandıran"

artım dinamikası xüsusilə 2024-cü ilin may ayından daha nəzərəçarpan olub. Ötən il ərzində unikal şəkildə 30 mindən çox yeni hesab açılıb, bu da bank sektoruna 30 min yeni müştərinin qoşulduğunu göstərir", - deyər məlumatda qeyd olunub. Onu da bildirək ki, ötən il Azərbaycan bank sektorunda müddətli unikal əmanətçilərin sayı 41% artaraq 150,5 min nəfərə çatıb. Azərbaycan Mərkəzi Bankının yanvar ayında açıqladığı məlumatda qeyd olunub ki, bu, ötən dövrlərlə müqayisədə əhəmiyyətli bir irəliləyişdir.

"Artımın böyük hissəsi xırda məbləğli əmanətçilərin hesabına baş verib. Belə ki, yeni unikal əmanətçilərin 77,6%-ni 30 000 manatadək məbləğdə əmanətləri olanlar təşkil edib. Bu tendensiya əhalinin banklara olan etimadının artdığını göstərir", - AMB qeyd edir.

Bank sektorunda "unikal" əmanətçi dedikdə, bir və ya bir neçə bankda müddətli əmanətləri olan şəxslər nəzərdə tutulur. Məsələn, bir şəxsin 5 müxtəlif bankda müddətli əmanəti mövcudursa, o, ümumi statistikada yalnız bir unikal əmanətçi kimi qeyd olunur. Bu yanaşma, bank sektorunda əmanətçilərin real sayını daha dəqiq təyin etməyə imkan verir", - deyər Mərkəzi Bankdan bildirilib.

Unikal əmanətçilərin sayının artmasının gəlincə, AMB bunun bir neçə əsas səbəbi olduğunu vurğulayıb. Pul siyasətinin təkmilləşdirilməsi, vergi güzəştlərinin tətbiqi və əmanətlərin sığortalanması

bu dinamikanı şərtləndirən amillərdən hesab olunur. Mərkəzi Bank vurğulayır ki, faiz kanalının ötürücülüynü artırmaq istiqamətində atılan addımlar əmanətlərə marağı yüksəldib. Bununla yanaşı, milli valyutada olan əmanətlər üzrə tətbiq edilən vergi güzəştləri əhalini vəsaitlərini banklarda yerləşdirməyə həvəsləndirib. Əmanətlərin artımına, həmçinin xüsusilə xırda məbləğli əmanətçilər üçün risklərin azalması səbəb olub. Bu müsbət dinamika ölkədə maliyyə inklüzivliyinin genişləndirilməsinə, bank sektorunun stabil inkişafına və iqtisadiyyatda vəsaitlərin daha effektiv dövriyyəsinə töhfə verir.

İqtisadçı Xəlid Kərimli hesab edir ki, investisiya istiqamətləri çox genişdir, lakin riskləri nəzərə almaq lazım-

dır. "Yeni Müsavat"a şərhində X.Kərimli diqqətə çatdırıb ki, investisiyanın gəlirliliyi artdıqca risk də artır: "Təbii olaraq, risk çox olduqda investisiya yatırmaq şübhəli görünür. Buna görə də investisiya cəlb etmək istəyənlər gəlirliliyi artırır ki, kapital gəlsin. Belə deyək, gəlirliliklə risk arasında balanslaşdırılmış sistem mövcuddur. İnvestisiyalar barədə danışarkən iki istiqamətə diqqət etmək lazımdır - dividend gətirən və kapital qazandıran. Məsələn, qızıl investisiya qoymaq faiz gətirmir, torpaq da həmçinin. Amma gözlənti budur ki, zamanla qızılın və torpağın qiyməti artacaq və sərmayə itməyəcək. Təəssüf ki, Azərbaycanda səhm bazarı inkişaf etməyib. İstiqraz alış Azərbaycanda populyar deyil. Səhm instrumenti isə faiz

qazandırsa da, ölkəmizdə nadir tapılır. Hökumət, Mərkəzi Bank bu sahəni inkişaf etdirməyə çalışır. Daşınmaz əmlakın isə kateqoriyaları var - qeyri-yaşayış sahələri, mənzillər, bağ evləri və s. Mənzil alış torpaq sahəsindən sonra nisbətən az riskli investisiya istiqaməti kimi ikinci yerdədir. Yeri gəlmişkən, şəxsi evlər biznes obyektlərinə nisbətən daha az risklidir. Bundan başqa, əgər kifayət qədər bacarıq varsa, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq olar. Hər hansı şirkətdə təsisçi pay da almaq, başqa sözlə desək, passiv, yaxud aktiv investor olmaq olar. Eyni zamanda kriptovalyuta da almaq barədə düşünmək olar. Azərbaycanda kriptovalyuta almaq üçün pulu ölkədən çıxarmaq olmaz, lakin yerli kriptovalyuta birləşmələrindən istifadə et-

məklə, fərdi hesablar vasitəsilə müəyyən məbləğdə valyuta almaq mümkündür. O ki qaldı valyuta depozitlərinə, onlar 2,5 faizə qədər, 100 min manata qədər sığortalanır. Amma sığorta bankın müflis olmaq riski ilə əlaqədardır. Valyuta ilə bağlı riski heç kim almaq istəmir".

X.Kərimli əlavə edib ki, ölkə daxilində investisiya etmək istəməyənlər ölkədən pul çıxarmaqla bağlı qanunvericiliyə uyğun olaraq, müxtəlif investisiya şirkətlərinə yatırım edə bilərlər: "Hər bir şəxs özü üçün risk profili çıxarmalıdır-risikə dözümlüdür, ya yox? Pulu hansı müddətə qoyur? Gəlir nə zaman lazım olacaq? Qərar bütün bu amilləri nəzərə alaraq verilməlidir".

□ Nigar HƏSƏNLİ,
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda pensiya iki yerdən veriləcək

Bəs özəl pensiya fondlarının yaradılması vətəndaşlara nə qazandıracaq?

Əmək qanunvericiliyinə 200-ə yaxın dəyişiklik üzərində işlər tamamlanmaq üzrədir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məlumatına görə, onlardan bir qismi Əmək Məcəlləsinə dəyişikliklər, bəziləri isə yeni aktlar kimi təklif olunur. Digər profil qurumlarla razılaşdırılmaqda olan qanun layihələrindən biri də "Qeyri-dövlət (özəl) pensiya fondu" ilə bağlıdır. Özəl pensiya fondlarının yaradılması ilə bağlı 20-dən çox normativ hüquqi akt layihəsi hazırlanıb.

Bəs özəl pensiya fondlarının yaradılması vətəndaşlara nə qazandıracaq?

İqtisadçı deputat Vüqar Bayramov bu suala cavab verib. O bildirib ki, əksər inkişaf etmiş dövlətlərdə vətəndaşlar özəl pensiya fondlarından çox sıx şəkildə istifadə

edirlər. Özəl pensiya fondu imkan verir ki, vətəndaşlar pensiya yaşına çatdıqda yalnız dövlətdən deyil, özəl fondlardan da pensiya ala bilsin. Bu da təbii ki, pensiya məblə-

ğinin artmasına gətirib çıxarır. Bu kontekstdən, oxşar praktikanın Azərbaycanda tətbiq edilməsinə ehtiyac var idi: "Özəl pensiya fondu yaradılsa, vətəndaş pensiyaya çı-

xan zaman iki mənbədən pensiya ala biləcək. Məsələn, əgər onun pensiya məbləği 600 manatdırsa, özəl pensiya fonduna ödədiyi ödənişlər nəticəsində əlavə olaraq, 300

manat almaq imkanı da qazanacaq. Bu nümunədə, vətəndaş 600 manat deyil, 900 manat pensiya ala biləcək. Təbii ki, özəl fondan ödənilən pensiya məbləği birbaşa yığımlardan asılı olacaq. Bu zaman daha çox yığım daha çox pensiya məbləği demək olacaq.

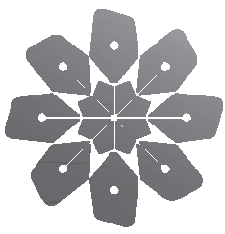
Özəl pensiya fondlarının digər səciyyəvi xüsusiyyəti həmin fondda yığılan pensiya kapitalından daha tez istifadə imkanındır. Əksər dövlətlərdə özəl fondlarda yığılan kapitaldan pensiya yaşından əvvəl istifadə imkanları var. Digər tərəfdən, xarici təcrübə göstərir ki, bu zaman özəl fondda yığılan

vəsaitin aylıq və ya hissə-hissə götürülməsi də mümkün olur. Bu kontekstdən belə fondlar həm pensiya kapitalından daha tez istifadəyə, həm ödəniş qrafikinə qarşılıqlı razılaşdırılmasına imkan verir.

Bütün bunlarla yanaşı, özəl pensiya fondunun etibarlılığı da çox önəmlidir. Çünki belə pensiya fondları yaranarsa, vəsaitlər manatla yığılacaq və onun idarə edilməsi həyata keçiriləcək. Ona görə də burada ilkin kapitalın formalaşdırılması, etibarlılığın artırılması önəm daşıyır. Bu baxımdan, özəl pensiya fondları yaradıldıqdan sonra orada yığılan vəsaitlərin indeksasiyasının həyata keçirilməsi və valyuta risklərinin sığortalanmasına ehtiyac var. Bu isə praktikada daha təkmil mexanizmin hazırlanması təqdim edilməsini aktuallaşdırır".

Elan

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Yaşar Qurban oğlu Qəhrəmanovun adına verilmiş MN 0054886 sayılı zabitin şəxsi vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına uyğun şəkildə Qarabağa "Böyük Qayıdış" proqramı uğurla icra olunmaqdadır. Bu proqram çərçivəsində Kəlbəcər də öz sakinlərini qarşılamağa hazırlaşır. Artıq şəhərə köçəcək ailələr arasında püşkatma keçirilib. Püşkatma zamanı ailələrin hansı binada və mənzildə yaşayacağı müəyyən edilir.

Məlumata görə, Kəlbəcərə ilk olaraq, 81 ailə köçəcək. İlk köçün qarşdakı yarım ay ərzində baş tutacağı gözlənilir.

İlk köçənlər arasında 80 yaşlı Əli Abdullayev (Uluxanlı) də var. O, təəs-süratlarını Modern.az-la bölüşüb: "30 il doğulduğum vətən torpağını görməmək nə deməkdir? Kim inanardı ki, yenidən o torpağa qayıda bilərik. Elə bir gün olmayıb ki, mən Kəlbəcəri yad etməmiş yuxuya gedim. Vətən həsrətindən böyük dərd yoxdur. Evindən bir adam, tayfan ölür, gedir, dözsən. Amma elliklə bir xalqın ölümünə dözmək mümkün deyil. Biri var ölüb gedəsən, bir

də var ki, gündə diri ikən, danışa-danışa, yaşaya-yasaya öləsən. Bu gün bizim sevin-cimizin həddi-hüdudu yoxdur. Biz vətənimizə doğru istiqamət götürmüşük. Hər kəsin öz doğulduğu məkan onun üçün cənnətdir. Onun cənnəti də, cəhənnəmi də. Biz cəhənnəmi görürük. Qaçqın olmaq nə deməkdir, biz bilirik. Doğma qardaşın, bacının, qohumların birinin evinin küncünə sığınıb yaşamağın nə olduğunu yaxşı bilirəm".

Ə.Abdullayev bildirib ki, Kəlbəcərə həyat yoldaşı və 113 yaşlı anası ilə birlikdə qayıdacaqlar: "Torpaqlarımız işğaldan azad olunan sonra iki dəfə Kəlbə-

cərə getdim. Nə bizim gördüyümüz Kəlbəcər, nə də kəlbəcərliklər yoxdur. Mən və ailəm qayıdır. Amma mən qonşularımın kim olacağını bilmirəm. Bu yaşdan sonra dost tapmaq, qonşu tapmaq çətinidir. Ətrafımızda olan sevimli qonşularımızın biri də qalmayıb. Bircə ona yanib tökülürəm. Elə hamımız ölsəydik, yeni nəsil gələrdi. O daha yaxşı olardı. Bir-iki nəfərin ölüb getməsinə sağ qalanlar dözmür. Sevinirəm ki, o torpaqlara gedirəm. Uşaqlığım, gəncliyim, mənim adıma yavaşdan dünyam oradadır. İkinci ona görə sevinirəm ki, gedirəm o torpaqları qucmağa, əbədi yatmağa. Bundan

böyük mənim üçün səadət, xoşbəxtlik yoxdur. Allah əsgərlərimizi qorusun, həmişə müzəffər, qalib etsin. Şəhidlərimizə Allah rəhmət eləsin, qazilərimizə uzun ömür arzu edirəm. Mən, yoldaşım və anam olacaq. Mənim 80, yoldaşımın 79, anamın isə 113 yaşı var".

Ötən həftə uzun illərdən sonra Xankəndidə Nizami Gəncəvi adına 4 nömrəli orta məktəbdə son zəng çalınıb. Bu barədə əməkdar jurnalist, Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə xidmətinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Afət Telmanqızı məlumat yayıb.

O bildirib ki, Xankəndidəki məktəbdən 14 şagird məzun olub. A.Telmanqızı onu da qeyd edib ki, Xocalı şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbdə də "Son zəng" tədbiri keçirilib və həmin məktəbdən isə 4 şagird məzun olub. Əməkdar jurnalistin "Son zəng"lərdən paylaşıdığı video onu izləyən hər kəsə qürur hissi yaşadıb.

İyunun 15-də - Milli Qurtuluş Günündə Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) təşkilatçılığı ilə Şuşa şəhərində "Yeni dünya nizamı: geosiyasi aspektlər və global çağırışlar" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib.

müalicə və sağlamlıq mərkəzi açılıb. Şəhərimizdə turizmin inkişafı baxımından böyük əhəmiyyətə malik olan yeni hotellər, muzeylər, istirahət məkanları açılmaqdadır. Təkcə bu ayın ilk 10 günündə şəhərimizi ziyarət edənlərin sayı 25 mini keçib. Ən önəmli layihələrimiz isə sözsüz ki, şuşalılar üçün yeni yaşayış evlərinin tikilməsidir. Artıq 1409 nəfər keçmiş məcburi köçkən şuşalı 23 binadan ibarət ilk yaşayış kompleksində daimi məskunlaşıb. Növbəti aylarda isə şəhərimizdə ümumilikdə 45 ədəd çoxmənzilli bina ibarət daha üç yeni yaşayış kompleksinin tikintisinə başlanılacaq".

Böyük Qayıdış

YENİ ÜSAVAT
N 103 (8713) 18 iyun 2025

Azad Qarabağda "son zəng"lər çalındı - Xankəndi və Xocalıda...

"30 il doğulduğum vətən torpağını görməmək nə deməkdir?"

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Əcnəbi diplomatlar üçün "Qayıdış mühazirəsi"

Diplomatlara Ermənistanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində 1 milyondan çox şəxsin yaşadığı məhrumiyyətlər haqqında məlumat verilib

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən Beynəlxalq İnkişafa Yardım Agentliyi (AIDA) və ADA Universitetinin birgə əməkdaşlığı ilə "Əcnəbi diplomatlar üçün diplomatik xidmət təkmilləşdirmə proqramı (AFSP)" çərçivəsində keçirilən sessiyada Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin müavini Fuad Hüseynov 27 ölkəni təmsil edən 31-ə yaxın yüksək vəzifəli diplomat üçün "Azərbaycanda məcburi köçkünlər probleminin həlli - uzunmüddətli məcburi köçkünlük və həsrətlə gözlənilən Qayıdış" mövzusunda mühazirə ilə çıxış edib.

Diplomatlara Ermənistanın işğalçılıq və deportasiya siyasəti nəticəsində qaçqın və məcburi köçkün həyatı yaşamağa məruz qalmış 1 milyondan çox şəxsin yaşadığı məhrumiyyətlər, çətinliklər haqqında məlumat verilib. Bildirilib ki, doğma yurdlarını tərk etməyə məcbur olmuş soyaşlarımız çətin və ağır şəraitdə yarımcıq binalar, zirzəmilər, yataxanalarda məskunlaşıb.

Sədr müavini Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə qaçqın və məcburi köçkünlərlə iş sahəsində həyata keçirilən kompleks dövlət siyasəti barədə məlumat

verib. Bu kateqoriyadan olan şəxslərin sosial müdafiəsi və yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlərdən söz açılaraq, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın məcburi köçkünlərə göstərdiyi xüsusi diqqət və qayğı da xüsusi vurğulanıb.

Çıxış zamanı qeyd olunub ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası, dayanıqlı inkişafı və keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına könüllü, təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə qayıdışını təmin etmək məqsədilə kompleks tədbirlər həyata keçirilir. Bu istiqamət həm də regionda sabit-

liyin təmin olunmasına mühüm töhfə verir. "Böyük Qayıdış" prosesi ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında əsas prioritetlərdən biri kimi "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də öz əksini tapıb.

Diplomatların diqqətinə çatdırılıb ki, hazırda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə gənişmiqyaslı infrastruktur layihələri həyata keçirilir.

Bu çərçivədə Dövlət Komitəsi ilə ADA Universiteti tərəfindən "Əhalinin geri qayıdış

şının və ərazilərə inteqrasiyasının təmin edilməsi məqsədilə məcburi köçkünlər arasında sosioloji sorğunun keçirilməsi və ilkin proqnozların hazırlanması" layihəsi haqqında məlumat verilib. Köçkünlərin reinteqrasiya tədbirlərinə cəlb edilməsi, köç prosesinin təşkili, onların maarifləndirilməsi məqsədilə təbliğat-təşviqat işlərinin icrası, xüsusi qaynar xətt xidmətinin yaradılması da komitənin işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı

mında nəzərdə tutulan fəaliyyətlərdən bir neçəsidir. Ermənistanın uzun illər ərzində işğal altında saxladığı əraziləri minə ilə çirkləndirməsi "Böyük Qayıdış" prosesinin qarşısında ciddi maneə olaraq qalmaqdadır.

Tədbirdə o da qeyd olunub ki, Azərbaycan dövləti yalnız qaçqın və məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli sahəsində deyil, eyni zamanda postmünaqişə dövrünün reabilitasiyası və keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarında reinteqrasiyası baxımından da dünya miqyasında nümunəvi bir model təqdim etməkdədir.

Diplomatlara həmçinin Qərbi Azərbaycan torpaqlarından azərbaycanlıların deportasiyası, xalqımıza qarşı törədilən cinayətlər barədə ətraflı məlumat verilib. Dövlətimizin güclü dəstəyi sayəsində Qərbi Azərbaycan İcmasınn fəal və səmərəli iş apardığı, Qərbi Azərbaycana qayıdışla bağlı konsepsiya hazırlanmış, məcburi köçkünlər və qaçqınlar üçün ədalətli bər-

pası regionda istənilən uzunmüddətli sülh və sabitliyin möhkəm təməlidir və bu baxımdan indiki Ermənistandan öz ata-baba yurdlarından zorla qovulmuş 300 minə yaxın azərbaycanlı qaçqının təhlükəsiz və ləyaqətlə qayıtmaq hüquqları qorunmalı və istənilən uzunmüddətli sülhün bir hissəsini təşkil etməli olduğu vurğulanıb.

Mühazirədən sonra Amerikada doğulub boya-başa çatmış, əsl Cəbrayıl rayonunun Süleymanlı kəndindən olan gənc Ceyhun Qarabağlının baba yurduna səfərindən bəhs edən "Bura mənim evimdir" sənədli filmi, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa-quruculuq işlərini, insanların firavan yaşayışını nümayiş etdirən videoçarxlar nümayiş olunub, eləcə də Dövlət Komitəsi tərəfindən hazırlanmış çap materialları iştirakçılara paylanılıb. Təqdim olunan materiallar diplomatlar tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb.

Tədbirin sonunda sədr müavini iştirakçıların qayıdış prosesi və ümumilikdə dövlət siyasətinin müxtəlif aspektləri ilə bağlı suallarını cavablandırıb.

MUSAVAT

Son səhifə

N 103 (8713) 18 iyun 2025

Beynimiz xəyal ilə gerçəyi belə ayırd edirmiş

Alimlər deyir ki, beynimiz xəyal ilə gerçək görüntüyü ayırmaq üçün dü-şündüyümüz qədər mürəkkəb mexanizmə malik deyil. Milli.Az xəbər verir ki, ABŞ-da aparılan yeni bir araşdırma-ya görə beynin bir hissəsindəki aktivlik səviyyəsi - yəni orada nə qədər güclü signal getdiyi - biza bu görüntünün gerçək olub ol-madığını hiss etdirir.

Bu hissəyə fusiform girus deyilir. Bu bölgə həm gerçək görüntü görəndə, həm də onu xəyal edəndə aktivləşir. Amma əsas fərq ondadır ki, xəyal edəndə bu bölgədəki signal zəif olur, gerçək görəndə isə daha güclü olur. Beyin də sadəcə müəyyən bir səviyyədən yuxarı olan signalı "he, bu gerçəkdir" kimi qəbul edir.

Alimlər təcrübə zamanı 26 nəfərə bir ekranda xətlər göstər-ib ya da göstərməyib, görüb-gör-mədiklərini soruşublar. Bəzən də onlardan bu xətləri xəyal etmələ-rini istəyiblər. Nəticədə belli olub ki, adamlar əgər bir görüntünü gözləyirsə və onu xəyal edir, bu xəyalı beynin gerçək kimi qəbul edə bilər. Yeni gözle görməyə bel-ə, sanki görmüş kimi olur.

fMRI görüntüləmə texno-logiyası ilə bu proses izlənilib. Göstərilib ki, fusiform girus həm xəyalda, həm də gerçək görüntüdə işə düşür, amma yalnız güclü aktivlik olduqda beynin buna "doğrudan da var" deyə qərar verir.

Bundan başqa, signal güclənəndə beynin qərarver-mə və analize cavabdeh his-səsi - anterior insula - da aktiv-ləşir. Bu da göstərir ki, bu his-sə fusiform girusdan gələn signalı yoxlayır və "bu doğru-danmı var?" qərarını verir.

Tədqiqatın bir məhdudi-yəti odur ki, çox sadə vizual gö-rüntülərə aparılıb. Alimlər gələ-cəkdə üzler, heyvanlar və əş-yalar kimi daha mürəkkəb gö-rüntülərə testlər aparmaq istə-yir. Onlar həmçinin beynə da-qiq vaxtda verilən signalarla xəyalın tam real kimi qəbul edil-ə bilib-bilməyəcəyini də araşdır-maq niyyətindədir.

Müstəqil bir neyroloq olan Thomas Pace bu araşdırma haqqında deyib ki, bu tapıntı xə-yal ilə gerçəyi ayırmaqda çox sa-də bir izahı verir və həlusi nası-yalann necə yarandığını anla-maqda da kömək edə bilər.

Gülüşün inanılmaz faydaları

Gülüş immunitet sistemini yaxşılaşdırmağa, psi-xi sağlamlığı gücləndirməyə və ağrıkəsici təsir göstərməyə qadirdir. ABŞ-ın "Meyo" klinikası-nın mütəxəssisləri bildiriblər.

Ekspertlərin fikrincə, gü-lüş sinirlərdə və əzələlərdə elektrik aktivliyi fəallaşdırır, bu da beynə çatır və endor- lüş sinirlərdə və əzələlərdə finlərin - ağrıkəsici təsire ma- elektrik aktivliyi fəallaşdırır, lik təbii neyropeptidlərin ifra-

zina səbəb olur.

Onların sözlərinə görə, qısamüddətli perspektivdə gülüş ağciyərlərə oksigenin daxil olmasını artırır, ürəyi və əzələləri aktivləşdirir, qan dövranını yaxşılaşdırır və əzələləri rahatlaşdırır, eləcə də, əhval-ruhiyyəni yaxşılaş-dırır, qan təzyiqini normallaş-dırır, rahatlıq və dinclik hissi yaradır.

Gülüşün təbii ağrıkəsici kimi çıxış edərək ağrıları azal-da biləcəyini də qeyd edən həkimlər vurğulayıblar ki, gü-lüş psixi sağlamlığa müsbət təsir göstərir və immunitet sistemini gücləndirməyə də kömək edə bilər.

İrlandiyada 800 körpənin meyiti axtarılır

İrlandiyada "tənha analar evi"ndə yüzlərlə körpə cə-sədinin axtarışına başlanılıb. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Sky News" məlumat yayıb. Məlumatla gö-rə, ərazidə 800-ə yaxın uşağın qalıqları kütləvi mə-zarlıqda basdırıla bilər. 1925 və 1961-ci illərdən İrlandi-yada ərə getməmiş hamilə qadınlar bu müəssisəyə gön-dərilirdi. O zamanlar ölkə katolik təriqətinin güclü dini təsiri altında idi və qeyri-qanuni uşaqlar günahkar sayı-lırdı.

Yerli tarixçi Ketrin Korless hesab edir ki, ölən uşaqla-rın cəsədləri "çuxur" adlanan keçmiş kanalizasiya çəninə atılıb. Səlahiyyətli DNT testi vasitəsilə mümkün qədər çox qalıqları müəyyən etməyi və bütün uşaqları yenidən dəfn etməyi qarşılarına məqsəd qoyublar.

Bunları bilirsinizmi?

- * Fillərin rəngi əslində boz deyil, qızılı-torpaq rəngidir. Boz görünmələrinin səbəbi palçıqlı suların üzərlərində qurumasıdır.
- * Qiymətli daşların çoxu bir neçə elementin birləşməsin-dən meydana gəlir, yalnız briyant tamamilə karbon-dan əmələ gəlir.
- * Albert Eynşteyn 9 yaşından sonra tam danışmağa baş-layıb. Buna görə də ailəsi onun əqli cəhətdən qüsurlu ol-duğunu düşünüb.
- * Çini qabları isti su ilə yumaq olmaz. Bu zaman onların rəngi tez solacaq.
- * Gümüş qaşıqların və ya çəngəllərin daha yaxşı parıl-daması üçün onları diş pastası və nəşatir spirtli qatılmış su ilə yuyun.
- * Küçə boyu kişi, xanımdan solda getməlidir. Sağda yal-nız hərbi qulluqçular gedə bilərlər, hansı ki, onlar da hər-bi salamlaşmanı verməyə hazır olmalıdır.
- * Əgər qadın bədrədisə və ya sürüşdü, onu dirşeyin-dən tutmaq lazımdır. Amma adi vaxtda kişinin qadının əlindən tutması üçün qadın özü qərar verməlidir
- * Qadın qarşısında kişinin siqaret çəkməsi düzgün deyil, o yalnız bunu qadından icazə qaldıqdan sonra edə bilər.
- * Girişdə və çıxışda kavalər xanımdan əvvəl qapını açır amma özü arxada gedir.
- * Nərdivandan qalxarkən kişi öz yoldaşından 1-2 pilləkan arxada və ya nərdivandan ənərkən isə 1-2 pilləkan qa-baqda getməklə öz yoldaşını "sığortalamalıdır".
- * Liftə birinci kişi girməli, çıxışda isə xanım birinci çıxmalı-dır.

Alimlərdən çox ətir iyləyənlərə bəd xəbər - təhlükəli imiş

Dünya alimləri tez-tez və uzun müddət ətir qoxularına məruz qalmağın insan sağlamlığına ciddi ziyan vura bi-ləcəyi barədə xəbərdarlıq ediblər. Mütəxəssislər bildi-rirlər ki, parfümlərin tərkibindəki bəzi kimyəvi maddə-lər həm sinir, həm də tənəffüs sistemi üçün təhlükə yaradır.

Milli.Az xəbər verir ki, Harvard Tibb Məktəbinin apardı-ğı araşdırmalara əsasən, sintetik ətirlərdəki uçucu birləş-mələri beynin funksiyalarını zəiflədir, yaddaş problemlərinə və konsentrasiya çətinliklərinə səbəb olur.

Bu maddələr eyni zamanda xroniki yorğunluq və baş ağrılarına yol açır.

Dünya Səhiyyə Təşkilatı və Kanada Sağlamlıq Təşkilatı qeyd edir ki, parfüm qoxuları bronxial qıcıqlanma, astma tutmaları və uzunmüddətli nəfəs alma problemlərinə səbəb ola bilər. Qapalı məkanlarda bu təsirlər daha da güclənir.

Bununla yanaşı, Avropa Kimyəvi Agentliyi (ECHA) yaydığı məlumatda bəzi ətirlərdə istifadə olunan ftalat və sintetik musk kimi maddələrin insanın hormonal balansını poza biləcəyi qeyd olunub. Bu isə reproduktiv sağlamlığa mənfi təsir göstərir.

Xüsusilə uşaqlar və körpələr üçün bu risk daha yük-səkdir. Amerika Pediatriya Akademiyası bildirir ki, güclü qoxulu ətirlər uşaqlarda yuxusuzluq, narahatlıq və hətta nəfəs tutmaları kimi hallar törədə bilər.

Alimlər insanları bu maddələrə qarşı daha diqqətli olma-ğa çağırır və ətir istifadəsində təbii və dermatoloji cəhətdən test edilmiş məhsullara üstünlük verilməsini tövsiyə edirlər. Həmçinin uzunmüddətli qapalı qoxulu mühitlərdən uzaq dur-maq və otaqları tez-tez havalandırmaq məsləhət görülür.

Tanınmış ətir və parfümeriya mütəxəssisi Türkan Ali-xanovanın sözlərinə görə, insanlar ətir seçərkən onun tə-bii tərkibli olmasına diqqət yetirməlidir:

"Ətir istifadə edərkən əsas məqsəd həm zövq almaq, həm də sağlamlıqdır. Lakin bazarda çoxlu sayda sintetik maddələrlə zəngin, bədəne və nəfəs yollarına zərər verən məhsullar mövcuddur. İnsanlar ətir seçərkən onun təbii tərkibli olmasına, allergik reaksiyalara səbəb olmamasına diqqət etməlidir. Xüsusilə çox ətir iyləmək, qoxu orqanları-nı yormaqla yanaşı, bəzən ürəkbulanma, baş ağrısı və hətta yuxu pozuntularına səbəb ola bilər. Təbii və sadəlik ən yaxşı seçimdir. Hər zaman az, amma keyfiyyətli isti-fadə etmək məsləhətdir".

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500